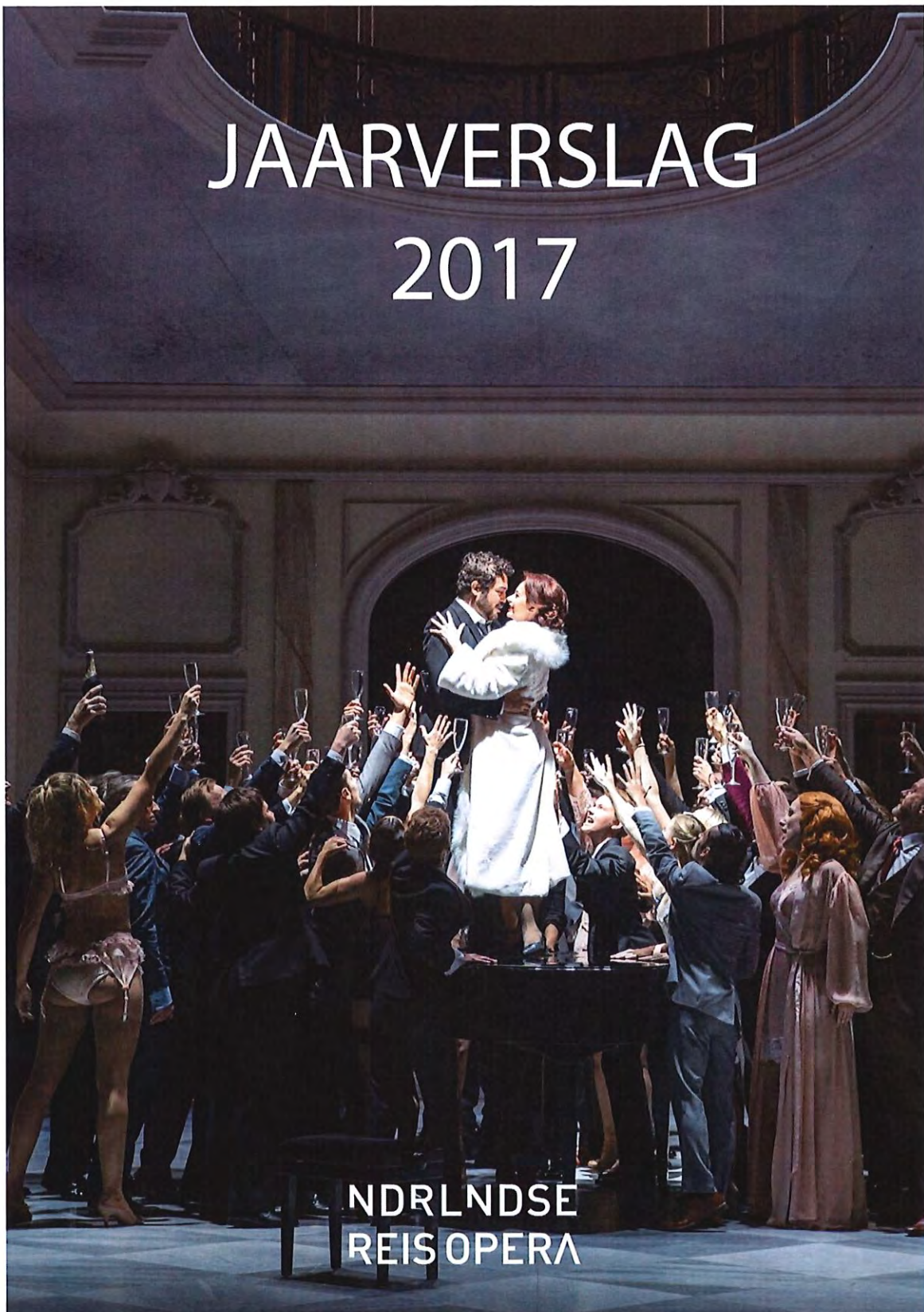

JAARVERSLAG 2017

NDRLNDSE
REIS OPERA

Inhoudsopgave

1.	Verslag raad van toezicht	3
2.	Bestuursverslag	6
2.1.	Inleiding	6
2.2.	De culturele prestaties	9
	De grote zaal producties	9
	Andere producties	12
	Educatie	14
	Internationale activiteiten	16
2.3	Samenwerking	17
	Oost-Nederland	17
	Orkesten	17
	Theaters	18
	Opera Zuid en Nationale Opera & Ballet	18
	Provincie Overijssel	18
	Provincie Gelderland	19
2.4	De organisatie	21
	Governance Code Cultuur	21
	Wet Normering Topinkomens	23
	Code Culturele Diversiteit	24
	Interne organisatie	24
	Huisvesting	25
	Fondsenwerving	25
	Communicatie en marketing	28
2.5	Onder de streep	30
	Het exploitatieresultaat	30
	De financiële positie	30
	Verantwoording eigen inkomsten	31
	Gelieerde rechtspersonen	32
	Risicoparaagraaf	32
3.	Jaarrekening	34
3.1	Balans per 31 december 2017	34
3.2	Exploitatierkening	36
3.3	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	38
3.4	Toelichting op de balans	42
	Activa	42
	Passiva	44
	Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen	48
3.5	Toelichting op de exploitatierkening	50
	Baten	50
	Lasten	53
3.6	Resultaatbestemming 2017	54
3.8	Ondertekening	54
4.	Overige gegevens	55
4.1	Controleverklaring Mazars Paardekooper Hoffman	55
	Bijlagen	
B.1	Prestatieverantwoording	59
B.2	Governance Code Cultuur	62
B.3	Tussenrapportage provincie Overijssel	67

1. Verslag raad van toezicht

In het jaarverslag van vorig jaar heeft de raad van toezicht geschreven over de weg omhoog van de Nederlandse Reisopera. Een jaar later staan we er stil bij dat deze weg met groot succes is bewandeld. Wij kunnen nu met overtuiging spreken van een bedrijf dat, na uitdagende jaren, niet alleen zijn artistieke stempel heeft gedrukt maar ook bedrijfsmatig gestabiliseerd en gestroomlijnd is, en daarmee gereed is voor de toekomst.

Daarom willen we dit verslag beginnen door opnieuw onze grote waardering uit te spreken voor iedereen die betrokken is geweest bij de totstandkoming van deze successen. Van vaste medewerkers tot ZZP'ers, van vrijwilligers tot artiesten uit binnen- en buitenland en van de begeleidende orkesten tot onze directie.

Wat de raad in het bijzonder opvalt, is dat de Nederlandse Reisopera zijn plek in de culturele mozaïek van Nederland verder heeft weten te vinden en tot een vaste waarde is geworden. Vooral door middel van een rijk netwerk aan stakeholders door het hele land. Door een gericht kernstedenbeleid verwacht de Nederlandse Reisopera nog meer binding in het gehele land te krijgen. Naast de nationale opdracht vanuit het ministerie van OCW, zijn in 2017 ook de provincies Overijssel en Gelderland financiële partners geworden voor de Nederlandse Reisopera. Dankzij een extra investering van de provincie Overijssel en gemeente Enschede is de verhuizing van de Nederlandse Reisopera naar de binnenstad van Enschede een feit. Hiermee is de droom van binding en verbinding met de stad en haar inwoners waarheid geworden. Daarnaast is er voor het eerst in de geschiedenis van het bedrijf in 2018 een hoofdsponsor aangetrokken, die voor de komende jaren een aanzienlijk bedrag zal investeren in innovatie.

Vrienden

De Vrienden van de Reisopera zijn verspreid door het hele land en onmisbaar. De raad is verheugd dat de directie van Nederlandse Reisopera en de Vrienden Vereniging in 2017 een akkoord hebben bereikt waarmee de vereniging actief deel uit gaat maken van de Nederlandse Reisopera. Hiermee is de betrokkenheid vergroot en de rol van de vrienden verbreed.

Organisatie

In 2017 zijn er grote stappen genomen in de interne organisatie. Er is gekozen voor een eenhoofdige leiding, waarbij de algemeen directeur zowel artistiek als zakelijk eindverantwoordelijk is. De hoofden van de afdelingen vormen nu, onder leiding van de algemeen directeur, het managementteam.

Zaalbezetting

Met een zaalbezetting van 99% voor de productie van *La traviata* heeft de Nederlandse Reisopera een bezoekersrecord behaald. De raad is hier enorm verheugd over. De Nederlandse Reisopera laat hiermee zien dat er behoefte is, niet alleen in titel maar ook in kwaliteit. Daarnaast creëren dit soort successen kwantitatief ruimte om minder bekende producties op de planken te brengen. Hiermee test de Reisopera zijn publiek op merktrouw en is op weg onafhankelijk van titel goed te presteren.

De raad onderstreept dat het huidige financieringsmodel een belemmering is voor uitgebreide marketingactiviteiten om de zaalbezetting duurzaam te verhogen en steunt de noodzaak - om buiten de gebaande paden - aandacht te genereren en voor vernieuwing en verwondering te zorgen.

Governance Code

Ook de Governance Code heeft onze uitgebreide aandacht gehad. Wij menen te voldoen aan alle onderdelen hiervan. De wijze waarop de raad en directie met elkaar overleggen en daarover verantwoording afleggen is jaarlijks onderwerp van evaluatie. In 2017 is deze evaluatie uitgevoerd aan de hand van een systematische voorbereiding door één van de oud-leden uit de raad van toezicht.

Financiën

De cijfers in de jaarrekening laten een positief beeld achter. Om planningtechnische redenen werden in 2017 niet drie maar twee grote zaal producties uitgevoerd. De raad meent dat de financiële positie van de Nederlandse Reisopera op de lange termijn onvoldoende ruimte biedt voor verhoging van de impact en dit niet in verhouding staat tot de ambities. Hoewel de derden geldstroom gestaag op gang komt, hoopt de raad vurig dat de relevante overheden opnieuw zullen kijken naar de behaalde resultaten en de onbenutte potentie van het huidige bedrijf. Uiteindelijk heeft de Nederlandse Reisopera een kleiner subsidiebudget toegewezen gekregen dan zij had gevraagd. Met een relatief bescheiden extra bijdrage zou de impact van de Nederlandse Reisopera nog veel groter kunnen zijn.

Sponsoring/eigen inkomsten

In het verslagjaar heeft de Nederlandse Reisopera een commercieel manager aangesteld met als kerntaak het op gang brengen van de derden geldstroom. Daarnaast geeft de algemeen directeur vaak lezingen waarbij het hoofddoel het verwerven van sponsors is. Wij zijn ons terdege bewust van het belang van eigen inkomsten. Niet alleen vanwege de te behalen percentuele eis vanuit het Ministerie van OCW, maar ook omdat de directie met het verhogen van de eigen inkomsten ruimte kan creëren voor activiteiten die anders onmogelijk te realiseren zijn. Wij zien, in vooralsnog bescheiden maar wel degelijk toenemende mate, de bereidwilligheid van particulieren om actief betrokken te worden door middel van financieel commitment. Zo was het bedrag van particuliere giften en reisgenoten in 2016 € 15.000, terwijl dit in 2017 € 21.000 bedroeg.

De raad is verheugd met de ontwikkelingen rondom coproducties en het verhuren van producties aan buitenlandse gezelschappen, omdat hiermee de eigen inkomsten ook een gezonde impuls krijgen.

De raad is bijzonder verheugd dat de Nederlandse Reisopera een hoofdsponsor van formaat heeft verworven. De in Haaksbergen gevestigde TKH Group NV zal de komende jaren een belangrijke financiële partner zijn die de Nederlandse Reisopera in zijn innovatieve ambities verder ondersteunt.

Orkesten

De raad is blij met de uitstekend functionerende begeleiding van Het Gelders Orkest en het Orkest van het Oosten in 2017. Tegelijkertijd spreken we onze zorg uit over de toekomst van de orkestvoorziening in het oosten van Nederland. Hoewel de aanstaande fusie tussen deze orkesten goede wending neemt, is een stabiele orkestvoorziening van topkwaliteit essentieel voor de continuïteit van de Nederlandse Reisopera. Wij staan open voor nieuwe initiatieven om de culturele infrastructuur in Oost-Nederland te versterken.

Raadsvergaderingen

De raad vergadert voorafgaand aan elke vergadering kort in eigen kring en aansluitend vergadert zij in aanwezigheid van de algemeen directeur en het hoofd financiën.

De raad is vijfmaal bijeen geweest, waaronder een strategiedag in het voorjaar van 2017. Bijzondere aandacht is gegeven aan de vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening 2017, de begroting 2018, de artistieke koers van het bedrijf en zakelijke onderbouwing daarvan. Met het aanstellen van een commercieel manager hebben ook de sponsoractiviteiten en derde geldstroom bijzondere aandacht gehad.

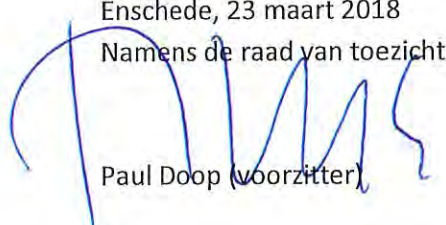
Twee leden van de raad - Hein Knaapen en Aline Pastoor - hebben volgens het rooster van aftreden de raad verlaten. Dick Veltman, advocaat bij notaris en advocatenkantoor Kienhuis Hoving te Enschede, heeft de rol van vicevoorzitter op zich genomen. Voorzitter Paul Doop is, evenals Maartje van Weegen verkozen om het lidmaatschap van de raad van toezicht te verlengen met een tweede termijn. In de vergadering van 20 december 2017 is Nina Hiddema benoemd tot nieuw lid van de raad.

In lijn met de begroting is 2017 afgesloten met een positief resultaat. De raad van Toezicht verleende bij de goedkeuring van de jaarrekening kwijting aan de directie voor het in 2017 gevoerde artistieke en zakelijke beleid. Het jaarverslag en de jaarrekening 2017 zijn opgesteld onder verantwoordelijkheid van de directie en goedgekeurd in de vergadering van de raad van toezicht van 23 maart 2018. De jaarrekening zal worden voorzien van de controleverklaring van Mazars (voorheen Ten Kate Huizinga Accountants + Belastingadviseurs). Directie en de raad van toezicht hebben gezamenlijk overleg gehad met de accountant.

De raad van toezicht sluit af door haar erkentelijkheid uit te spreken aan alle partners van de Nederlandse Reisopera: het Ministerie van OCW, de provincies Overijssel en Gelderland en de gemeente Enschede, het Wilminktheater en Muziekcentrum Enschede, de Raad voor Cultuur, de collegae operagezelschappen, de Vrienden van de Reisopera, de Reisgenoten en het Paul Pella Fonds. De begeleidende orkesten, de dirigenten, koren en alle artistieke teams en solisten. Theaters in de kernsteden en alle sponsoren, groot en klein. En vooral ons continue publiek, dat ons zo dierbaar is.

Enschede, 23 maart 2018

Namens de raad van toezicht

Paul Doop (voorzitter)

2. Bestuursverslag

2.1 Inleiding

De Nederlandse Reisopera stond in 2017 voor stabiele kwaliteit, blijvende vindbaarheid, interne ontwikkeling, wederom toegenomen zichtbaarheid en een ingrijpende vernieuwing van de vestigingsplaats. We staan na de reorganisatie niet meer in de overlevingsstand en zijn 'op koers'.

In 2017 is zeer veel tijd geïnvesteerd in het interne functioneren. De resultaten hiervan spreken voor zich. Met trots kijken we naar de ontstane effectiviteit en de individuele ontwikkeling van collega's die promotie hebben gemaakt. De herschikking op financiën is gunstig verlopen.

De Nederlandse Reisopera is een juweel van een bedrijf. Medewerkers leven en zijn Reisopera. Een 9 tot 5 mentaliteit komt niet (meer) voor. We zijn zelfbewust en enthousiast en nemen daarin de tijdelijke medewerkers in een productie en het publiek mee. Men vindt het opwindend om bij ons te werken. Binnen onze productiekern is creatief werken aanstekelijk geworden. Het personeelsverloop heeft positief uitgepakt. Het is ondanks verlies aan vakkennis geen probleem gebleken, maar een opfrisbeurt geworden.

Onze keuzes en besluiten zijn voor de buitenwereld zichtbaar en helder en dragen bij aan ons draagvlak. Persoonlijke inspiratie is als motor wederkerig geworden, het bedrijf is beslist naar een ander niveau getild en de slagkracht is vergroot. Hiërarchische structuur heeft plaatsgemaakt voor een zelfgemotiveerde productiekern. Collega's hebben hun eigen drive gevonden.

In 2017 is een begin gemaakt aan de reeds langer gekoesterde wens meer te groeien naar een *outgoing* model. Het gezicht van het merk Nederlandse Reisopera treedt de buitenwereld tegemoet met het unieke bedrijf waar mensen geïnspireerd worden om deel te nemen aan de toekomst van de operavoorziening en na lezingen en presentaties concrete bedragen te doneren. Met het aannemen van een commercieel manager worden grote stappen gemaakt richting de realiteit van een verschuivende balans tussen overheid-*funding* en maatschappelijke participatie.

Zelfreflectie, een open blik en de realisatie dat ons publiek onze grootste troef is, leiden tot het allerbelangrijkste: blijvend inspirerende, relevante en onderscheidende verhalen vertellen door middel van klassiek muziektheater. Opera is niet langer het doel maar slechts een middel om impact te hebben. "Niemand kan meer om jullie bedrijf heen", is misschien het mooiste compliment dat het afgelopen jaar is opgevangen.

Vooraf het woord 'bedrijf' is doelbewust onze vervanging van (culturele) instelling; dat concept is in heel het land doorgedrongen. De beeldvorming rondom de Nederlandse Reisopera is volkomen gekanteld. Van behoeftig naar presterend. Van nemend naar gevend. De raad van toezicht is in de gang van zaken een onmisbare en gewaardeerde sparringpartner.

Wij hebben:

- Het bedrijf artistiek en financieel vindingrijk gehouden;
- Verhuizing kantoren afgerond en daarmee de opgelegde reorganisatie nagenoeg voltooid;
- Netwerk van gemeente, provincie, Rijk en overige stakeholders onderhouden en uitbreid;
- Merk versterkt. Men weet wie wij zijn, in buiten- en binnenland;
- Internationale coproducties tot stand gebracht;
- Internationale verhuringen overeengekomen;
- Interne bedrijfsvoering gebalanceerd gestabiliseerd, salarisgebouw gecorrigeerd;
- Fondsenwerving via lezingen en presentaties, veelal buiten het bedrijf;
- Nederlandse Reisopera aantrekkelijker gemaakt om te ondersteunen;
- Consolidatie en interne rust bewerkstelligd;
- Bezoekersaantallen verhoogd (tot 99% gedurende *La traviata*), een absoluut bezoekersrecord gevestigd;
- Succes in 'de regio' evenaart dat in de Randstad, inclusief de hoofdstad;
- Relaties met pers bestendig en verbreed, volop in beeld bij nieuwe media;
- Blijvend actief op social media, een groot aantal interactieve volgers aan ons gebonden;
- De positie financieel directeur volledig intern opgevangen en professioneel ingevuld;
- Hoofdsponsor aangetrokken vanaf 2018.

De uitdaging waar we voor staan zijn:

- Productieniveau op peil houden en, waar mogelijk, te verbeteren, roofofbouw op de interne organisatie tegen te gaan. Mensen op sleutelposities stimuleren zich verder te ontwikkelen;
- Uitbreiden en verdiepen van educatieve activiteiten;
- Optimaal besteden van extra geld vanuit vrijgekomen reservering OCW. Vanuit onze positionering blijvend open staan voor jong talent;
- Werken aan inclusiviteit: het streven dat we iedereen die in Nederland leeft beschouwen als potentiële bezoeker en gemerkt of ongemerkt niemand uitsluiten. Uitsluiting van publiek kan ongemerkt gaan wanneer we ons van hun bestaan niet bewust zijn. Denk aan mensen met een fysieke hindernis of etnische, culturele en socio-economische afstand: diegenen die kunnen menen dat een product van de Nederlandse Reisopera er niet voor hen is;
- Afronding verhuizing techniek naar de Performance Factory;
- Inrichten van volgende kunstenplan. We zullen onszelf ook bij behaald succes moeten blijven heruitvinden;
- Afspraken met theaters proberen te herzien. Theaters moeten meer medeplichtig worden aan een gezond operalandchap en niet conservatiever blijven dan ons publiek;
- Uitbreiden sponsoringactiviteiten. Relaties uitdiepen. Netwerk buitenland onderhouden om producties een exportwaarde mee te kunnen geven. Bij de internationale vakpers in beeld blijven. Aantrekkelijk blijven voor zangers ondanks relatief bescheiden gages;
- Uitbreiding van middelen ten behoeve van marketing van ons merk;
- Toekomstige samenwerking oostelijke orkesten inrichten;
- Opera Studio vormgeven in samenwerking met Nationale Opera en Opera Zuid.

Grote erkentelijkheid voor de landelijke subsidiëring en overige ondersteuning van verschillende overheden neemt niet weg dat de beschikbare middelen structureel onder doen voor de ambities. Waar een solide en duurzame operavoorziening voor het hele land en voor de lange termijn zijn gestalte moet vinden, zijn wij nog steeds genoodzaakt minder te doen dan de behoefte. De beschikbare financiële middelen en de verdeling over het land blijven vooralsnog niet in verhouding.

Enschede, 22 maart 2018
Nicolas Mansfield

A handwritten signature in black ink, reading 'Nicolas Mansfield', written in a cursive style.

Directeur-bestuurder
Nederlandse Reisopera

2.2 De culturele prestaties

De grote zaal producties

In het kalenderjaar 2017 verzorgde de Nederlandse Reisopera twee operaproducties in het reguliere programma voor de grote theaters in Nederland. In het voorjaar stond Mozarts *Don Giovanni* op het programma en in het najaar was het de beurt aan *La traviata* van Verdi. In totaal werden van deze producties 31 voorstellingen gegeven.

2017 was een goed jaar voor de Nederlandse Reisopera. Het aantal bezoekers voor deze twee populaire producties was groot, de gemiddelde zaalbezetting bij *La traviata* was maar liefst 99 procent. Belangrijker nog: pers en publiek waren buitengewoon enthousiast over de beide grote producties die in het jaar 2017 werden gepresenteerd.

In maart 2017 verzorgde de Nederlandse Reisopera 16 voorstellingen van misschien wel de meest geliefde Italiaanstalige opera van Mozart: *Don Giovanni*. Het verhaal over de legendarische vrouwenverslinder die aan het eind zijn verdiende loon krijgt, blijft opvallend actueel. Wolfgang Amadeus Mozart en zijn tekstschrijver Lorenzo da Ponte schreven het werk aan de vooravond van de Franse revolutie. De veranderende rolverdeling tussen de seksen is een van de sterkste gegevens in dit meesterwerk. Het was dan ook een bewuste keuze van de Nederlandse Reisopera om voor deze productie twee vrouwen aan te trekken voor de regie en de muzikale leiding: de Britse regisseur Joanne Davies en dirigent Julia Jones.

Meer nog dan het verhaal over de ondergang van een losbol is de opera een psychologisch portret van drie vrouwen die elk op eigen wijze afstand nemen van traditionele rolpatronen. De adellijke Anna wordt zich na de mislukte verkrachting door Giovanni bewust van haar positie als onmondig zetstuk in de huwelijkspolitiek van de hoogste kringen. De burgerlijke Elvira claimt, geheel in de geest van de op handen zijnde revolutie, een rol die gelijkwaardig is aan die van de man en de volkse Zerlina is onbewust al zover, dat zij op volstrekt natuurlijke wijze zélf de regie houdt over haar liefdesleven.

Joanne Davies maakte een voorstelling die geestig, scherp en intelligent in elkaar stak en waarin de feministische elementen subtiel en niet opdringerig waren aangebracht. De voorstelling bevatte een behoorlijke dosis typisch Britse humor en het beeldende decor van Francis O'Connor droeg daar in hoge mate aan bij. Straatscènes met lantaarnpalen, een Cadillac, een échte caravan en een slotscène die zich afspeelde in het mortuarium van een ziekenhuis met neonverlichting, hielden de aandacht van het publiek van de eerste tot de laatste minuut gevangen. Het verhaal werd gesitueerd in een

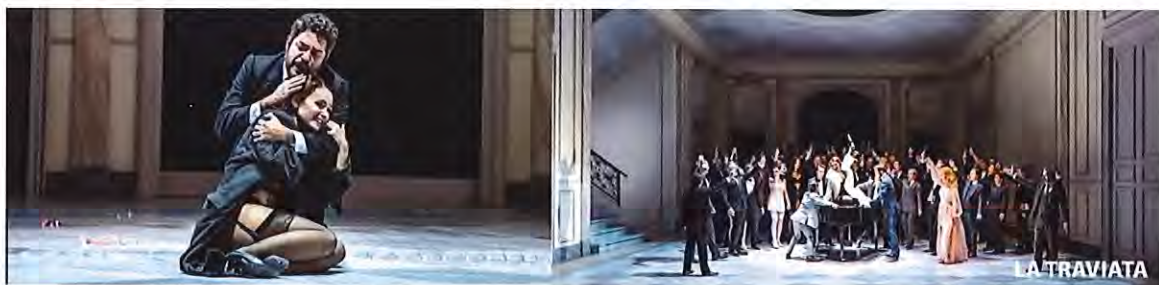
omgeving die sterk deed denken aan de schilderijen van Edward Hopper en het Amerika van de jaren 1930 tot 1970.

De prestaties van het Orkest van het Oosten en van de zangers werden door de pers zeer positief beoordeeld. Met name de drie vrouwelijke hoofdrollen, vertolkt door Anita Watson, Anna Grevelius en Silvia Moi, oogsten veel lof.

Mischa Spel was in NRC Handelsblad vooral te spreken over de regie en dan met name de slotscène: *"Zelden kwam de gewetenloze versierder en moordenaar Don Giovanni akeliger aan zijn einde dan deze maand bij de Nederlandse Reisopera. (...) De regie van Jo Davies maakt er in deze productie een geestig, wezenlijk slot van."* Ze gaf de productie zowel voor muziek als regie vier sterren (8 maart 2017)

Merlijn Kerkhof gaf de productie in zijn recensie in de Volkskrant vier sterren: *"Het is opnieuw een fantastische prestatie van de Nederlandse Reisopera, die met een klein budget steeds weer voor elkaar krijgt gedenkwaardige producties te maken. De helderheid waarmee het verhaal wordt verteld, maakt de productie bovendien tot een ideale instap Don Giovanni."* (6 maart 2017)

Vormde *Don Giovanni* de afsluiting van het seizoen 2016-2017, het seizoen 2017-2018 werd geopend met de productie *La traviata* van Giuseppe Verdi. Voor de regie tekende de Nederlandse regisseur Floris Visser, die al de eerder de buitengewoon goed ontvangen productie *Orphée et Eurydice* maakte voor de Nederlandse Reisopera.

In zijn regieconcept van *La traviata* stelt Visser de moeilijke jeugd van hoofdpersoneel Violetta Valéry centraal. Verdi's Violetta werd immers gemodelleerd naar het onschuldige Normandische boerenmeisje Alphonsine Duplessis, dat door haar alcoholistische vader op dertienjarige leeftijd als prostituee werd aangeboden en die in Parijs een korte maar komeetachtige carrière maakte als gezelschapsdame voor heren uit de allerhoogste kringen. Haar tragische dood op 23-jarige vormde de aanleiding voor Alexandre Dumas jr. tot het schrijven van een roman en een toneelstuk dat als voorbeeld voor Verdi's opera diende.

Visser toont ons het interieur van een luxe-bordeel – een prachtig en imposant decor van Dieuweke van Reij – waarin eigentijds geklede bezoekers de geneugten van de nacht beleven en waarin de aan tuberculose lijdende en terminaal zieke Violetta zich staande probeert te houden, maar niet kan ontsnappen aan haar verleden. Haar wens om zolang de tijd het nog toe laat gelukkig te worden met student Alfredo Germont wordt wreed verstoord door de burgerlijke moraal van diens vader. Hij staat niet toe dat zijn zoon samenleeft met een vrouw van lichte zeden, een relatie die de huwelijkskansen voor zijn dochter aanzienlijk zal doen afnemen. Violetta doet noodgedwongen afstand van haar liefde

en sterft verarmd en verstoken van liefde in het bordeel waar zij zo lang werkzaam was en waar het leven zijn loop neemt zonder acht te slaan op het drama van het individu.

De rol van Violetta werd op indrukwekkende en gedurfde wijze vertolkt door de Sloveense sopraan Urška Arlič Gololičič, haar mannelijke tegenspelers Jesús Garcia (Alfredo Germont) en Anthony Michaels-Moore (Giorgio Germont) voegden zich eveneens naadloos in het concept van Floris Visser. Het gloedvol spelende Gelders Orkest en het voorbeeldig zingende Consensus Vocalis stonden onder leiding van de jonge, bevlogen maestro Ilyich Rivas.

Het artistieke team van Visser met decor- en kostuumontwerpster Dieuweke van Reij, belichter Alex Brok en choreograaf Pim Veulings bracht een productie die afwijkt van de gebruikelijke *Traviata*-ensceneringen. De pers en het publiek pikten dat snel op en reageerden getuige de recensies enthousiast op de visie van het artistieke team.

Peter van der Lint gaf de productie vier sterren en schreef in Trouw: *"Keihard komt het aan en zo ervaar je nog iets van de schok die het werk in 1853 in Venetië teweeggebracht moet hebben. (...) Het is allemaal prachtig gedaan en Visser smukt zijn visie op met ontelbaar sprekende details. Hij boft met de Sloveense sopraan Urška Arlič Gololičič. Zij heeft de durf en het charisma om Vissers visie compromisloos uit te voeren."* (2 oktober 2017)

Mischa Spel geeft in NRC Handelsblad eveneens vier sterren: *"Dat het goed gaat met de Nederlandse Reisopera is na vele recente prijzen geen nieuws. En toch imponeert bij elke geslaagde nieuwe productie de vitaliteit waarmee het tweede operagezelschap van Nederland zichzelf op de kaart zet. (...) Ook vocaal valt er veel te genieten. Het koor Consensus Vocalis zingt Verdi's verrukkelijke koorscènes fris, scherp op de tel en welluidend."* (4 oktober 2017)

Co-productie La traviata

De Nederlandse Reisopera en Scapino Ballet Rotterdam hebben veel gemeen. Beide organisaties zijn ongeveer even groot en hebben verrijkende ambities, die meestal verder gaan dan de beschikbare mensen en middelen. Maar daar laten zij zich niet door beperken. Door innovatief te zijn, niet bang te zijn om nieuwe initiatieven te ontplooien en door samen te werken wordt meer bereikt. En alhoewel beide organisaties aan de andere kant van het land geworteld zijn, is er de intentie om met elkaar samen te werken in artistiek hoogwaardige, multidisciplinaire voorstellingen. Vanuit de gedachte dat wat wij doen belangrijker is dan wat we zijn en dat we rijker worden door aan elkaar te geven, is de coproductie *La traviata* opgestart.

Door de specifieke wensen van het artistieke team en door beperkingen in de beschikbaarheid van dansers uit het tableau van Scapino Ballet, zijn er dansers aan de cast van *La traviata* toegevoegd die deel uitmaken van de flexibele schil die Scapino Ballet aan het ontwikkelen is in verband met de gewenste uitbreiding van het gezelschap. Om de Scapino-kwaliteit te bewaken is gedurende het creatieproces een balletmeester van Scapino Ballet aan het artistieke team toegevoegd.

Op het gebied van marketing was de samenwerking leerzaam en waardevol. Beide partners hebben hun eigen doelgroep intensief benaderd waardoor met relatief weinig marketingbudget een groot publieksbereik gerealiseerd kon worden.

Alhoewel de artistieke en financiële betrokkenheid van Scapino Ballet minder is geweest dan aanvankelijk bedacht, is *La traviata* een waardevol project geweest voor zowel de Nederlandse Reisopera als Scapino Ballet Rotterdam. De samenwerking smaakt naar meer en de intentie is om in een van de komende co-producties Ed Wubbe de choreografie te laten verzorgen.

Andere producties

Verspreid over het jaar 2017 verzorgde de Nederlandse Reisopera ook een hele reeks kleine presentaties van ongeveer een uur, op diverse locaties. Het ging daarbij in de meeste gevallen om recitals van een aantal zangers met begeleiding van een pianist(e). Zo vond in Enschede in 2017 in theater Concordia vijfmaal de inmiddels zeer geliefde *Opera Lunch* plaats. Een buitenkans voor muziekliefhebbers om op laagdrempelige wijze onder het genot van een broodje en een sapje in contact te komen met veelal jonge zangers die zich in een recital van ca. 50 minuten laten horen. De operalunches in Enschede vonden plaats op 30 januari, 27 maart, 22 mei, 11 september en 16 oktober.

De *Opera Lunch* was ook buiten Enschede te horen in Leeuwarden op 12 februari en een afgeleide van dit concept, het *Opera Aperitief*, vond plaats in Zutphen op 4 februari en 21 oktober en in Arnhem op 4 november.

In het Rijksmuseum Twenthe te Enschede vonden verder recitals plaats op 3 en 17 maart 2017 in het kader van bijzondere exposities in het museum. Tenslotte werd ook een optreden verzorgd voor de nieuwjaarsbijeenkomst van de PvdA Overijssel op 13 januari 2017.

Bij een concert in de Oostenrijkse ambassade op 7 april 2017, dat verzorgd werd door de Oostenrijkse bas-bariton Matthias Hoffmann die in de productie *Don Giovanni* de rol van Masetto zong, waren ca. 20 ambassadeurs van diverse landen binnen en buiten Europa aanwezig, alsmede een grote groep leden van het ambassadepersoneel.

De Nederlandse Reisopera gaf ook acte de présence tijdens het *Festival Classique* in Scheveningen. Op 23 en 24 juni was in het Kurhaus de pocketversie van Puccini's geliefde opera *La bohème* te horen en te zien. Deze *La bohème* is een kleine geënceneerde productie van een uur waarin jonge veelbelovende zangers, zoals tenor Tadeusz Szlenkier en de sopranen Zinzi Frohwein en Thembinkosi Magagula, centraal stonden. De regie was in handen van Christian Carsten en het kleine instrumentale ensemble stond onder leiding van Hans Schellevis. De productie werd gecreëerd in 2012, maar deze recente editie maakte wederom duidelijk dat de Nederlandse Reisopera met deze *La bohème* een bijzonder aantrekkelijke kleine voorstelling in bezit heeft.

De Nederlandse Reisopera was met een kleine selectie uit de productie *La traviata* ook vertegenwoordigd tijdens een optreden tijdens de Amsterdamse Uitmarkt op zaterdag 26 augustus.

Op 16 en 17 september vonden in Maastricht tijdens het Musica Sacra Festival 6 uitverkochte voorstellingen plaats van de productie *Weltatem*, die geproduceerd werd in samenwerking met Het Geluid. Deze muziektheaterproductie met virtual reality waarbij het publiek een belangrijk actief aandeel heeft, was eerder te zien en te horen in Enschede tijdens het TechTrip Festival in het najaar van 2016.

De feestdagen werden op 9 december ingeluid met de derde *Meezing-Messiah* in Koninklijk Theater Carré in Amsterdam, een evenement dat daarvoor tien jaar lang in Enschede op het programma stond en daarmee inmiddels een échte Reisopera-traditie genoemd kan worden. Nicolas Mansfield, algemeen directeur van de Nederlandse Reisopera, trad wederom aan in zijn hoedanigheid als dirigent van het dit keer ruim 1200 koppige meezingende publiek. Na een repetitie-ochtend en een kleine lunch stroomde Carré nog voller dan het al was. Nadat de laatste plaatsen ingenomen waren door de toehoorders, ging de derde *Meezing-Messiah* daadwerkelijk van start.

Het jaar werd besloten met een bijdrage van de Nederlandse Reisopera aan de kerstprogrammering van het Wilinktheater Enschede. Tijdens de drie avondvullende *Black and White Christmas Nights* trad directeur Nicolas Mansfield op in zijn hoedanigheid van zanger van een aantal toepasselijke songs uit het pop-repertoire uit de jaren 80 en 90. Een hartverwarmend besluit van het jaar en blijk van de veelzijdigheid van de Nederlandse Reisopera.

Educatie

Het educatieve aanbod van de Nationale Reisopera is heel divers en kent veel verschillende facetten. In 2017 bereikte de Nederlandse Reisopera – afgezien van bezoekers van de reguliere inleidingen bij de voorstellingen in de theaters – ruim 10.000 kinderen en hun ouders of verzorgers met een of meer educatieve activiteiten in Enschede of daarbuiten.

Zoals al jaren gebruikelijk, verzorgde de Reisopera ook in 2017 voorafgaande aan iedere voorstelling van de reguliere operaproducties een inleiding voor de toeschouwers. De inleiding worden verzorgd door verschillende sprekers.

In 2017 brachten zowel volwassenen als leerlingen uit het voortgezet of het basisonderwijs een bezoek aan het Reisoperagebouw. Ook waren er excursies voor leerlingen uit het speciaal onderwijs en voor mensen met een verstandelijke beperking. Van dichtbij zien hoe een muziektheaterproductie tot stand komt kon in 2017 voor het laatst in de ateliers van de Nederlandse Reisopera in Enschede. Met de verhuizing van de ateliers naar een gebouw in het centrum van de stad moet een nieuwe vorm voor deze excursies worden gevonden.

Voor veel leerlingen in het voortgezet onderwijs vormt een bezoek aan een voorstelling van de Nederlandse Reisopera een eerste kennismaking met deze veelzijdige kunstvorm. Een aantal scholen voor voortgezet onderwijs uit diverse windstreken bracht met een of meer klassen een bezoek aan de voorpremières van de Nederlandse Reisopera in Enschede of aan een voorstelling in een theater elders in het land. Aan de hand van verschillende educatieve programma's werden de leerlingen voorbereid

op dit voorstellingsbezoek. Zo bezochten ruim 230 leerlingen de voorpremière of een voorstelling van *Don Giovanni* en kwamen er in totaal bijna 250 scholieren van vmbo tot en met vwo naar de voorpremière van *La traviata* kijken.

Een aantal klassen uit het vwo nam daarnaast deel aan intensieve muziektheaterprojecten die meerdere weken in beslag namen, zoals het project voor vwo 2-plus van het Bonhoeffer College in Enschede, waarin leerlingen onder leiding van de experts van de Nederlandse Reisopera in acht middagen tijd zélf muziektheaterstukken maken.

Jaarlijks nemen alle leerlingen uit de tweede klassen van het voortgezet onderwijs in Enschede, van vmbo tot vwo, deel aan *Art2Go*. Dat is een initiatief van Roombeek Cultuurpark om scholieren in contact te brengen met kunst- en cultuurinstellingen. De Nederlandse Reisopera is met vier programma's vertegenwoordigd. Decorbouw, rekwisieten en theatermake-up maken deel uit van het programma *Musketiers* en *Opera-sounds* is een workshop waarin kleine video-opera's worden gemaakt, in veel gevallen rondom de productie die op dat moment door de Nederlandse Reisopera wordt opgevoerd. Door deze workshops komen de leerlingen in het gebouw van de opera op creatieve wijze in aanraking met muziektheater en theatrale expressie.

Zomernachtsdroom en *De Toverfluit* zijn dagprojecten waarin alle leerlingen van een basisschool gedurende een hele dag samen op hun school aan één gemeenschappelijke theatervoorstelling werken en waarin elke groep zijn eigen inbreng heeft. Voor deze dagprojecten neemt de Nederlandse Reisopera voor elk kind een kostuum mee en wordt na een intensieve repetitiedag een uitvoering voor de ouders en andere belangstellenden gespeeld. Het project *Zomernachtsdroom* werd in 2017 meerdere keren uitgevoerd. Een nieuwe dagproject, *De Toverfluit*, werd in 2017 ontwikkeld en voor het eerst uitgevoerd voor en door de Montessori Scholengemeenschap in Hilversum. Aan dit project deden bijna 800 leerlingen, verdeeld over twee Montessori basisscholen, mee. De vier einduitvoeringen werden gespeeld in Theater Gooiland in Hilversum, dat bij die gelegenheid ook viermaal uitverkocht was.

Het programma *Plankenkoorts* voor groep 4, 5 of 6 van de basisschool is ontwikkeld in samenwerking met het Wilminktheater Enschede. Leerlingen gaan op zoek naar een verdwenen operazangeres en ontdekken meer over de geheimen van het theaterbedrijf. In 2017 werd het 6 keer uitgevoerd.

In het voorjaar van 2017 werd het dagproject *Vlinder* nog éénmaal uitgevoerd op een basisschool in Rijssen. Dit educatieve dagproject waaraan alle leerlingen van de school kunnen deelnemen, werd mogelijk gemaakt door het Prins Bernhard Cultuurfonds Overijssel en werd eerder 15 keer in 2016 uitgevoerd.

Tenslotte heeft de Reisopera in samenwerking met de educatieve collega's van het Orkest van het Oosten en het Wilminktheater en Muziekcentrum ook een aantal keer een zogenaamde *Cultuurroute* verzorgd, waarbij de leerlingen van de midden- en bovenbouw van een basisschool drie verschillende workshops op het gebied van drama en muziek aangeboden krijgen in het Wilminktheater in het centrum van Enschede.

Overige

In de zomer van 2017 werd ook een begin gemaakt met de verhuizing van het bedrijf naar de binnenstad van Enschede. De kantoren van de Nederlandse Reisopera gingen in juni over van het oude Reisoperagebouw aan de Perikweg naar de derde verdieping van het Wilminktheater in het hart van de stad. De ateliers zullen in de zomer van 2018 naar de Performance Factory (de voormalige Polaroidfabriek) verhuizen, op een paar honderd meter van het theater.

Internationale activiteiten

Binnen de kaders van een kunstvorm die per definitie grenzeloos is, werkt de Nederlandse Reisopera gestaag door aan het inrichten en uitvoeren van zijn internationale activiteiten. Naast het feit dat veel van onze gastartiesten internationaal worden verworven, geloven wij in toenemende mate in de exportwaarde van onze producties. Waar mogelijk moeten deze activiteiten renderen, niet alleen in het verhogen van de eigen inkomsten, maar ook in het versterken van onze reputatie en die van cultureel Nederland.

Siroe, re di Persia, (Hasse) een coproductie met het Staatstheater, Oldenburg (Duitsland), is aldaar in première gegaan op 7 december 2017 en is op tournee in Nederland in januari/februari 2018.

In 2017 zijn contractuele bespreking geweest voor het verhuren van onze productie van *Ariadne auf Naxos* (Richard Strauss) aan de opera van Cincinnati in de Verenigde Staten. Deze productie zal in 2019/20 daar spelen.

In november 2017 heeft onze algemeen directeur twee zangers die betrokken waren bij de 24e Concours des Jeunes Ambassadeurs Lyrique in Montreal, Canada uitgenodigd voor producties bij de Nederlandse Reisopera in seizoen 2018/19.

In het verslagjaar zijn ook plannen gemaakt voor een aantal voorstellingen van onze jong talent productie van Puccini's *La bohème* in Qatar in 2022. Het amfitheater bij het Sheikh Faisal Bin Qassim Al Thani Museum (directeur Kees Wieringa) leent zich voor deze voorstellingen, waarbij jonge musici uit de omgeving van Dohar betrokken zullen worden.

2.3 Samenwerking

Oost-Nederland

De ontwikkelingen rondom de stedelijke regio's maken dat de Nederlandse Reisopera zijn plek in het oosten van het land verder heeft verstevigd en uitgedragen. De relaties met de provincies Overijssel en Gelderland zijn nog nooit zo goed geweest, en vooral inhoudelijk geladen om het publiek te voorzien van een diverse aanbod. Zowel op het gebied van educatie als de grote zaal producties. De verhuizing naar de binnenstad van Enschede heeft de relaties met de stedelijke stakeholders een impuls gegeven en momenteel bespreken we hoe we deze ontwikkelingen verder kunnen invullen. Met onze kantoren in het Wilminktheater en de ateliers op korte termijn in de Performance Factory is de worteling in de stad afgerond.

Orkesten

De Nederlandse Reisopera werkt met plezier en uitstekende resultaten met de drie begeleidende orkesten: het Orkest van het Oosten, Het Gelders Orkest van het Noord Nederlands Orkest. Wij overleggen tijdig met elkaar over welk orkest welke productie voor zijn rekening neemt, en houden rekening met elkaars wensen wat betreft planning en personele inzet. Voor het Orkest van het Oosten en Het Gelders Orkest heeft 2017 in het teken gestaan van vernieuwing en werken aan een gezamenlijke toekomst. Het is essentieel voor de continuïteit van de Nederlandse Reisopera dat een kwalitatieve uitmuntende orkestvoorzieningen in het oosten van het land blijft die betaalbaar is en blijft.

Hoewel het Noord Nederlands Orkest in het verslagjaar geen begeleiding heeft vervuld bij de Nederlandse Reisopera zijn hun stijgende 'out of pocket' kosten een uitdaging waar het gaat om het begrip 'begeleiden om niet'. En hoewel wij met begrip en respect handelen waar het om de cao afspraken van de verschillende orkesten gaat, merken wij dat het met toenemende mate een belemmering vormt voor zowel artistieke als praktische zaken.

Wij blijven op positieve wijze in gesprek met alle orkesten en zijn Het Gelders Orkest en Orkest van het Oosten dankbaar voor de prestaties in het verslag jaar, die een belangrijk element zijn geweest in de succes van de Nederlandse Reisopera.

Theaters

Waar wij vorig jaar hebben opgemerkt dat wij een professionaliseringslag moesten maken met de afspraken met sommige theaters, menen wij te hebben voldaan aan deze zelfopgelegde opdracht. De afspraken zijn in het verslagjaar tijdig gemaakt en schriftelijk vastgelegd.

Wel merken we een toenemend verschil in de aanpak tussen verschillende programmeurs en theaterdirecteuren. Waar de meesten vertrouwen op de bekende kwaliteit en repertoirekeuzes van de Nederlandse Reisopera, blijken sommige theaters steeds meer uitsluitend op titel te programmeren. Wij betreuren dat een aantal theaters het risico dusdanig probeert te beperken dat zij het risico nemen conservatiever te worden dan hun eigen publiek. Het uitsluiten van de mogelijkheid verrast te worden met voorheen onbeperkt werk strijkt tegen het beleid van de Nederlandse Reisopera in. Het in balans brengen van het voldoen aan de kwantitatieve eisen met de noodzaak om ook nieuwe wegen te bewandelen is essentieel voor de toekomst van een rijk operalandschap en het inspireren van een nieuw publiek.

Opera Zuid en Nationale Opera & Ballet

De Nederlandse Reisopera is zich in 2017 nog meer bewust geworden van het belang van samenwerking met de beide andere operagezelschappen in de Basisinfrastructuur (BIS). Wij zijn zeer verheugd dat in het verslagjaar constructieve gesprekken hebben plaatsgevonden met de nieuwe directie van Opera Zuid over hoe wij gezamenlijk de toekomst kunnen invullen.

Onder leiding van Nationale Opera en Ballet werken we door aan de plannen voor de nieuw op te richten Opera Studio. In recente gesprekken met de Koepel Opera is door de artistiek directeur van de Nationale Opera aangegeven dat de inhoudelijk rol van de Nederlandse Reisopera en Opera Zuid in de Opera Studio van groot belang is. Wij verheugen ons hier nader invulling aan te kunnen geven.

Provincie Overijssel

In het verslagjaar heeft de provincie Overijssel een meerjarige subsidie verleend aan de Nederlandse Reisopera voor de uitvoering van onze activiteitenplan "*Glaub, es gibt ein Auferstehen*". Deze subsidie bestaat uit 4 jaarlijkse subsidiebedragen van €200.000 en is verleend onder voorbehoud van:

- Vaststelling van de provinciale begroting door Provinciale Staten voor die jaren;
- Goedkeuring van de begroting van de Nederlandse Reisopera door het Rijk;
- Goedkeuring door het Rijk van onze activiteitenplan.

Volgens de motie Faal-Tabak rapporteren wij zoveel mogelijk en passend bij de aarde van onze kernactiviteiten:

1. Samenwerking: met culturele initiatieven en instellingen, verbindingen met professionals en amateurs, netwerkfunctie;
2. Maatschappelijke en publieksbijdrage;
3. Educatie en talentontwikkeling;
4. Provinciale uitstraling.

De feitelijk verantwoording hierover vormt de kern van de activiteiten van de Nederlandse Reisopera en is op alle onderdelen toegelicht in het jaarverslag. In bijlage 3 treft u de tussenrapportage regeling Kader Culturele instellingen Overijssel aan waarin deze punten specifiek worden toegelicht.

Provincie Gelderland

In 2017 is de provincie Gelderland voor het eerst de Nederlandse Reisopera gaan ondersteunen. Eenmaal per jaar tot en met 2020 zal er een jaarlijkse aanvraag gedaan worden ter hoogte van €100.000. De afgesproken prestaties en resultaten zijn als volgt:

- Het verzorgen van een kwalitatief hoogwaardig opera-aanbod in Oost-Nederland;
- Het aanbieden van de lopende producties in het Stadstheater Arnhem;
- Het onderzoeken van de mogelijkheden om de producties ook in Doetinchem uit te voeren;
- Een productie zal worden begeleid door Het Gelders Orkest;
- Het uitvoeren van Opera Lunches in Zutphen en Arnhem;
- Uiterlijk 2020 zal een operaproductie worden bewerkt tot een talentproductie voor kleinere theaters in Gelderland, waarmee talenten relevant opera-ervaring op kunnen doen;
- Het uitvoeren van educatief beleid, gericht op primair en voortgezet onderwijs in Gelderland, in samenwerking met Het Gelders Orkest en het Orkest van het Oosten.

Heel Nederland, en daarmee ook Oost-Nederland, is vertrouwd met de kwaliteit van de producties van de Nederlandse Reisopera. Waar voorheen bezoekers vooral te vinden waren op basis van titel, merken we in toenemende mate dat ons publiek ook afkomt op de merk "Reisopera". De hoge bezoekersaantallen van de onbekende barokopera *Siroe, re in Persia* (70%), die helaas niet afgenomen is door Stadstheater Arnhem, zijn bewijs van een merk dat steeds sterker aan het worden is.

Alle producties van de Nederlandse Reisopera worden aangeboden aan het Stadstheater Arnhem. Uiteindelijk is het echter aan de directie en programmeurs van het theater om hun eigen beleid te voeren en speelt de Nederlandse Reisopera uitsluitend een aanmoedigende rol.

Op 24 februari 2017 heeft de directie van de Nederlandse Reisopera gesproken met wethouders Sluiter (cultuur) en Drenth (financiën) in Doetinchem. De wens om voorstellingen van de Nederlandse Reisopera te programmeren in Doetinchem is uitgesproken. De financiën van het theater bieden momenteel echter te weinig ruimte voor bespeling, waarbij de grootste belemmering het verschaffen van een garantiebedrag of uitkoopsom is.

De productie van Verdi's *La traviata* heeft gespeeld tussen 30 september en 18 november 2017 en is uitmuntend begeleid door Het Gelders Orkest onder leiding van Ilyich Rivas.

Opera Lunches en Opera Aperitieven hebben plaatsgevonden in zowel Arnhem als Zutphen. Op 4 februari en 21 oktober 2017 hebben bij elkaar 240 mensen de Opera Aperitieven in Zutphen bijgewoond. Op 4 november was er 97 man publiek aanwezig bij een Opera Lunch in het Stadstheater in Arnhem.

In het najaar van 2019 zal een kleine productie van *Jevgeni Onjegin*, (Tsjaikovski) gemaakt en gespeeld worden door jong talent en op reis gaan door heel Nederland, waaronder de kleinere theaters van Gelderland.

In 2017 werd het eerste concept ontwikkeld voor een nieuw educatief programma in samenwerking met de educatieve afdelingen van het Orkest van het Oosten en Het Gelders Orkest, dat de werktitel *Peer Gynt* draagt. Dit project is een eerste intensieve samenwerking op educatief gebied voor de genoemde drie culturele instellingen. Het programma streeft naar schoolbrede educatie op het gebied van muziek en drama in het primair onderwijs waarbij alle leerlingen van een school actief betrokken zijn door middel van zang, dans, drama en vormgeving. Het principe van de voor de Reisopera zo succesvolle dagprojecten wordt vertaald naar een op maat gemaakt aanbod dat zich met name richt op scholen in Overijssel en Gelderland die weinig of geen toegang hebben tot cultuureducatie op gebied van klassieke muziek en muziektheater.

Het *Peer Gynt* project is in het najaar van 2017 voorgelegd aan de directies van beide orkesten en de Nederlandse Reisopera en werd met enthousiasme begroet. In de komende tijd wordt het plan verder ontwikkeld en zullen subsidies worden aangevraagd. Het is de bedoeling om vanaf seizoen 2019/2020 in een cyclus van vier schooljaren in totaal 40 tot 50 scholen in beide provincies een project aan te bieden dat voor de scholen weinig kosten met zich meebrengt maar een hoogwaardige en relevante vorm van cultuureducatie biedt.

2.4 De organisatie

Governance Code Cultuur

De Stichting Nederlandse Reisopera is gevestigd te Enschede en stelt zich ten doel de bevordering van muziekdramatische kunst. De Nederlandse Reisopera bereikt zijn doel door operavoorstellingen uit te voeren met behulp van alle toegestane middelen die aan de verwezenlijking van dat doel kunnen bijdragen. De stichting beschikt over de culturele ANBI status.

Samenstelling raad van toezicht en directie

Achternaam	M/V	Geb. jaar	Functie	Datum aantreden	Datum aftreden
raad van toezicht					
P.W. Doop	m	1955	voorzitter	01-04-2013	31-05-2021
H.J.M. Knaapen	m	1958	lid	01-03-2007	01-05-2017
A. van der Lof	v	1961	lid	15-10-2015	15-10-2019
A. Pastoor	v	1972	lid	09-02-2010	06-10-2017
N. Veenhuijzen	m	1968	lid	19-08-2014	01-09-2018
D. Veltman	m	1951	vice voorzitter	20-12-2016	20-12-2020
M. van Weegen	v	1950	lid	01-08-2014	31-06-2021
N. Hiddema	v	1963	lid	15-12-2017	15-12-2021
Directie					
N. Mansfield	m	1966	algemeen directeur	01-01-2013	onbepaald

De samenstelling van de raad van toezicht is evenwichtig qua kennis en expertise, geslacht en nationale taakopdracht en regionale binding met Oost-Nederland. De leden van de raad hanteren een zittingsperiode van 4 jaar met, in principe, de mogelijkheid maximaal eenmaal te verlengen. De organisatie wijkt inzake de benoemingsperiode van de leden van de raad van toezicht af van de bepaling uit de Governance Code Cultuur. Een derde zittingstermijn kan alleen worden overwogen als deze noodzakelijk is voor het waarborgen van stabiliteit en continuïteit van kennis en expertise van de raad.

Helder bestuur en zorgvuldig toezicht geven ruimte aan inhoudelijk, integer en zakelijk presteren. De cultuursector heeft al ruim tien jaar zijn eigen Governance Code. De laatste aanpassing van de code, op basis van opgedane ervaringen, dateert van 2013. De Governance Code Cultuur biedt een normatief kader voor goed bestuur en toezicht in culturele organisaties. Daarmee laten de verantwoordelijke bestuurders en toezichthouders aan de buitenwereld zien wat de gangbare standaarden zijn voor goed bestuur in de cultuursector.

In bijlage 2 van dit verslag zijn de 9 principes (en de relevante aspecten per principe) van de Governance Code Cultuur opgenomen, waarbij is aangegeven hoe de code door de Nederlandse Reisopera wordt uitgevoerd. Aandachtspunten zijn niet zozeer de verdeling van taken, bevoegdheden en werkwijze, maar wel de vastlegging ervan.

Dat geldt tevens voor de nevenfuncties van de individuele leden van de raad van toezicht en de publicatie daarvan op de website. Een en ander is in ontwikkeling en zal in 2018 afgerond worden.

Nevenfuncties van de leden van de raad van toezicht per 31 december 2017

Achternaam	Nevenfuncties
P.W. Doop	• lid RvT Anne Frankstichting • lid in buitengewone dienst Algemene Rekenkamer • lid commissie van beroep van de NVAO • lid RvT van de The Hague Humanity Hub
A. van der Lof	• voorzitter Stichting UitAlmelo.nl • voorzitter Stichting Twente Connect • vice voorzitter Stichting Stadsfonds Almelo • raad van advies landelijk; De Maatschappij • bestuur Departement De Maatschappij Twente
N. Veenhuijzen	• bestuurder stichting Scholen in de Kunst • bestuurslid Coöperatieve Vereniging Eemhuis • bestuurslid Coöperatieve Vereniging ICOON • senior Consultant Cause4 Ltd. • adviseur St. Het Ir. Etward Bunschoten Fonds • bestuurslid Nederlandse Strijkkwartet Academie • bestuurslid Flehite Sinfonietta
D. Veltman	• Secretaris Stichting Sociëteit Apollo te Enschede
M. van Weegen	• voorzitter van het bestuur van Wishful Singing • bestuurslid van het Hexagon Ensemble • bestuurslid verzorgingshuis Vrienden van De Bolder
N. Hiddema	• lid RvT Hanze Hogeschool Groningen • voorzitter bestuur Jonge Harten Theaterfestival • lid beleidsadviesgroep K&C inzake regeling cultuureducatie met Kwaliteit • lid beoordelingscommissie Mediafonds Provincie Groningen

Alle nevenfuncties van de raad van toezicht worden getoetst op de verenigbaarheid met de toezichthoudende rol van de leden. Nevenwerkzaamheden van de directeur/bestuurder worden ook getoetst door de raad van toezicht en vermeld in het jaarverslag.

Wet Normering Topinkomens

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Stichting Nederlandse Reisopera. Het voor Stichting Nederlandse Reisopera toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2017 € 181.000.

Bezoldiging topfunctionarissen

1a. *Leidinggevende topfunctionarissen, gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling*

Bedragen x € 1	Dhr. N. Mansfield Timans	Dhr. P.G. Cornelisse MBA
Functiegegevens	Algemeen/Artistiek directeur	Zakelijk directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 – 31/12	01/01 – 31/01
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	118.679	-
Beloningen betaalbaar op termijn	16.954	-
<i>Subtotaal</i>	<i>135.633</i>	<i>-</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totale bezoldiging	135.633	-
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	-	-
Gegevens 2016		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01-01 – 31/12	01/01 – 31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte	1,0	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	119.192	147.289
Beloningen betaalbaar op termijn	14.714	15.745
Totale bezoldiging 2016	133.906	163.034

Op 23 december 2016 is tussen de Nederlandse Reisopera en haar voormalig zakelijk directeur de heer Cornelissen een vaststellingsovereenkomst getekend. De kosten die hieruit voortvloeiden zijn, conform de uitvoeringsregeling WNT, verantwoord in 2016 en bedroegen € 39.872. De daadwerkelijke uitbetaling heeft plaatsgevonden in 2017.

Naast de vermelde functies zijn er geen overige functionarissen die in 2017 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT heeft plaatsgevonden.

De statutair directeur van de Nederlandse Reisopera is Nicolas Mansfield Timans. Hij vervulde in 2017 de navolgende nevenfuncties: lid van de raad van toezicht van Rijnbrink, Vice President van het Dorset Opera Festival, bestuurslid van 2Score Music en bestuurslid van de Stichting Nationaal Muziekkwartier.

1d. *Topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder*

Naam Topfunctionaris	Functie
P. Doop	RvT-voorzitter
H. Knaapen	RvT-lid
A. van der Lof	RvT-lid
A. Pastoor	RvT-lid
N. Veenhuijzen	RvT-lid
D. Veltman	RvT-lid
M. van Weegen	RvT-lid
N. Hiddema	RvT-lid

Leden van de raad van toezicht ontvangen geen bezoldiging.

Code Culturele Diversiteit

Aan het einde van het vorige Kunstenplan benadrukte de minister van OCW dat de culturele diversiteit binnen de kunstensector te weinig een afspiegeling is van de samenleving zoals die op dit moment is samengesteld, met ruim 1,9 miljoen mensen van niet-Westerse afkomst. In het licht van de gedachte dat volgens het CBS in 2050 ongeveer 29% van alle inwoners van ons land een allochtone achtergrond heeft, is de Code Culturele Diversiteit opgesteld. Deze doet 'concrete handreikingen om culturele diversiteit structureel in de publieksgefinancierde culturele instellingen te verankeren', zo staat te lezen op de website van de Code.

De eenzijdigheid kan, zo stelt de Code Culturele Diversiteit, doorbroken worden op een viertal terreinen, te weten programma, publiek, personeel en partners.

Bij een specifieke kunstvorm als opera gaat het daarbij om nauwkeurig maatwerk. Ondanks het feit dat het genre opera bijvoorbeeld begrenst is waar het repertoire betreft, zoekt de Nederlandse Reisopera steeds naar mogelijkheden om grenzeloos en internationaal te programmeren.

In de keuze van uitvoerende kunstenaars en artistieke teams streeft de organisatie bewust een grote differentiatie in nationaliteiten na. Jong talent vanuit alle delen van de wereld krijgt bij de Nederlandse Reisopera veel kans en die internationale insteek geldt ook voor de partners waarmee wij samenwerken.

De organisatie van de Nederlandse Reisopera is klein en daarmee ook beperkt in de mogelijkheden om diversiteit te effectueren op het gebied van bijvoorbeeld personeelsbeleid.

Derde generatie migranten vormen, aldus de site van de Code, 'een relatief grote en jonge bevolkingsgroep waarvan ongeveer 80 procent jonger is dan 15 jaar. Een groep waar zeker rekening gehouden moet worden'. En dat is dan ook precies het terrein waar de Nederlandse Reisopera de komende jaren actief diversiteit wil stimuleren. Op het terrein van educatie wordt voortdurend gestreefd naar het aanspreken van nieuwe doelgroepen, die zich met name via het primair en deels ook via het voortgezet onderwijs aanbieden. In samenwerking met andere culturele instellingen wordt een actief beleid gevoerd om de educatieve activiteiten te ontwikkelen die zich richten op deze doelgroep.

Personeel & Organisatie

In de eerste helft van dit verslagjaar is, zoals ook in 2016 binnen andere functionaliteiten van de Nederlandse Reisopera, een start gemaakt met een verdergaande professionaliseringsslag voor het structureren van de personeelsorganisatie. Omdat de Nederlandse Reisopera is getransformeerd van een groot operagezelschap tot een kleine, maar succesvolle productiekern, waarbij veel taken uitbesteed worden, is het essentieel om ons in alle breedte te blijven ontwikkelen, verantwoordelijkheden naar ons toe te trekken en de voortgang van de opera's en diverse projecten effectief aan te sturen en te monitoren. Het lager in de organisatie leggen van verantwoordelijkheden vraagt om kennis van zaken, een goede rolbewustwording en motivatie en tijdige informatie vanuit het Management Team. Om een en ander te stimuleren, introduceerde de Nederlandse Reisopera in de tweede helft van dit verslagjaar 'Talentmanagement' met nieuwe competentiegerichte functieprofielen die de rolbewustwording van alle medewerkers stimuleren. Deze competentiegerichte profielen bieden handvatten voor de ontwikkeling en groei van medewerkers in

het algemeen en handvatten bij de introductie en implementatie van nieuwe werkmethodeken en -instrumenten, zoals de implementatie van projectmatig werken en van YES-planning, afgelopen jaar.

Intern is talentontwikkeling gestimuleerd door onder andere de functie van zakelijk leider niet opnieuw in te vullen, maar alle taken op te splitsen. Hierdoor krijgen niet alleen enkele goed gekwalificeerde medewerkers de kans om zichzelf verder te ontwikkelen, maar heeft de Nederlandse Reisopera ook een tweetal jonge talenten kunnen aannemen. Verder heeft het maatschappelijk verantwoord ondernemen meer vorm gekregen door leerlingen van regionale opleidingscentra een kans te bieden middels werkervaringsstages binnen het decoratelier. Voor een meer preventief verzuimbeleid hebben zowel leidinggevendenden als ook de arbodienst een actievare rol in de signalering en begeleiding gekregen. De personeelsvertegenwoordiging heeft in dit alles een actieve rol gespeeld.

In 2018 ligt de nadruk op het afronden van een pakket van eenduidige en rechtvaardige arbeidsvoorwaarden. Het Management Team zal een en ander monitoren en stimuleren aan de hand van periodieke gezamenlijke intervisiesessies, waarin ook diverse P&O-ken en stuurgetallen worden besproken. Dit stimuleert bovendien de feedbackcultuur en voorkomt, voor wat betreft de arbeidsvoorwaarden, scheefgroei in de toekomst. Vanwege de verhuizing van kantoor en kostuum- en decoratelier, zal de Nederlandse Reisopera in 2018 het ARBO-plan voor veilige werkplekken en arbeidsomstandigheden herzien en updaten.

Huisvesting

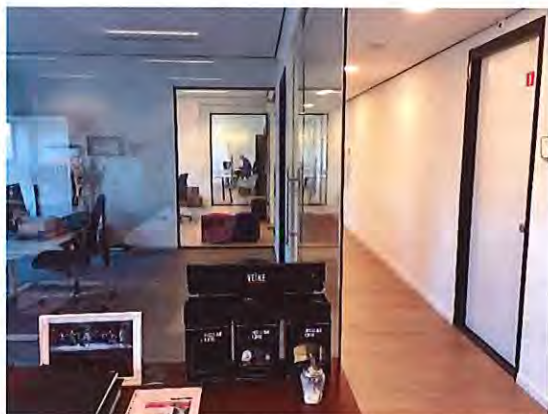
Algemeen

De Nederlandse Reisopera woont in Enschede en voelt zich daar geworteld. De bewoning is echter al jaren een punt van zorg. Het huidige complex is gedateerd, vertoont vele mankementen, is niet gebouwd voor de functionele eisen die wij stellen en is een gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Maar gelukkig is er na jarenlange voorbereiding in 2016 een geweldige stap gezet op het gebied van onze huisvesting.

De verankering van de Nederlandse Reisopera is met de langlopende overeenkomst met de gemeente Enschede vastgelegd. We zullen in 2017 en 2018 gefaseerd gebruik gaan maken van de Performance Factory, de Wilmersbergzaal in het Muziekcentrum en het Wilminktheater. Per 1 juli 2017 zijn onze kantoren gehuisvest in het Wilminktheater, de werkplaatsen en repetities zullen in 2018 vertrekken uit het gebouw aan de Perikweg.

Procedure

Figuur 1 Kantoren Wilinktheater

De verbouw en verhuizing wordt begeleid door SOM=. Met SOM= is een duidelijke procedure afgesproken met betrekking tot offertes, opdrachtverstrekking en facturering. SOM= bereidt alle werkzaamheden voor waarna de keuze voor de juiste offerte en de opdrachtbevestiging plaatsvindt door onze directeur. Naast SOM= houdt ook de Nederlandse Reisopera zelf de begroting in de gaten en controleert of de uitgaven binnen de begroting passen. De samenwerking met SOM= verloopt naar alle tevredenheid.

Stand van zaken

Perikweg

Het opruimen aan de Perikweg is gestart, tevens is de verhuizer gereserveerd voor de eerste week mei 2018. Technisch zou het haalbaar moeten zijn om in één week alles van Perikweg naar Performance Factory te brengen, echter gezien de dagelijkse producties doorgaan maken we hiervoor een aparte planning. Op 2 en 3 februari 2018 hebben we aan de Perikweg een grote verkoop gehouden van kostuums, rekwisieten en overige spullen. Aandachtspunt is het verwijderen van zaken die niet verkocht zijn en niet mee gaan in verband met het leeg opleveren van de Perikweg.

Wilinktheater

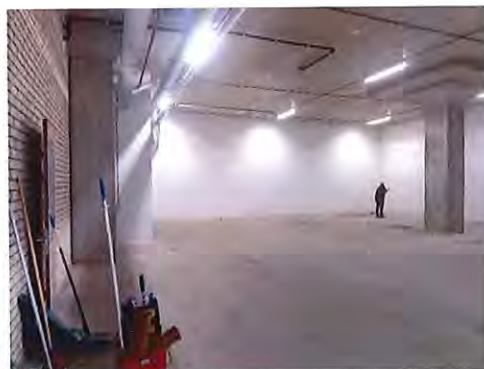
Per 1 juli 2017 zijn onze kantoren verhuist naar het Wilinktheater. Medewerkers hebben inmiddels hun draai gevonden en de nieuwe werkomgeving wordt ervaren als een fijne plek om te werken. Licht, ruim en mooi. We zitten dicht bij elkaar dan aan de Perikweg, waardoor er meer contact is. Praktisch alle werkzaamheden zijn afgerond. Vanaf nu zullen we ons onder andere gaan concentreren op BHV en vluchtroutes. Dit gaat in samenwerking met het Wilinktheater. Een en ander hangt ook samen met de structurering van de functieprofielen en verantwoordelijkheden.

Figuur 2 Impressie kantoren Wilinktheater

Performance Factory

In 2017 is de gehele planning en voorbereiding voor de verbouwing in de Performance Factory afgerond. Na de zomervakantie 2017 is de sloop van de binnenruimtes begonnen en is de ruwbouwfase eind februari 2018 afgerond. Vanaf 1 maart is gestart met de opbouw aan de binnenkant. De twee aanbouwen en luifel zijn inmiddels uit de grond en komende weken zullen de staalconstructies geleverd en gemonteerd worden. De meest cruciale onderdelen, grote vide, inkoop van de liften, inkoop van staal en het heien in de binnenstad is afgerond. Op dit moment loopt alles nog volgens planning.

Figuur 3 Ruimte fundus

Figuur 4 Plaatsen kozijnen voor binnenruimtes

De Nederlandse Reisopera is de provincie Overijssel en de gemeente Enschede buitengewoon erkentelijk voor hun financiële steun om de verhuizing naar de binnenstad van Enschede mogelijk te maken.

Fondsenwerving

In 2017 is aandacht besteed aan het op orde brengen van de basis. We hebben in kaart gebracht welke donateurs we hebben en hoe deze aan ons gebonden zijn. We hebben interne financiële processen geoptimaliseerd en de relatie met onze bestaande donateurs verstevigd. Daarnaast zijn nieuwe sponsorpakketten en mogelijkheden ontwikkeld. Dit betreft niet alleen de inhoud van de pakketten maar ook de mogelijkheden om online een gift te doen, bijvoorbeeld middels een koppeling met IDEAL. De nieuwe pakketten zullen in 2018 geïntroduceerd worden.

Ook wordt een relatiemanagementstrategie ontwikkeld om inzichtelijk te krijgen hoe mensen van een eenmalige gift, naar een vriend, naar een structurele donateur kunnen groeien. Een en ander wordt bijgehouden in een online CRM systeem, waar 'klantcontact' momenten en potentiële kansen in vastgelegd worden.

Lokaal netwerk

In 2017 is een start gemaakt met investering in het lokale netwerk met als doel de zichtbaarheid te vergroten, de Nederlandse Reisopera als merk steviger neer te zetten in de regio en nieuwe donateurs en sponsors te werven. Concreet houdt dit in dat verschillende netwerkborrels bezocht zijn, optredens gegeven zijn en aansluiting gezocht is bij bestaande businessclubs.

Vriendenvereniging

De Nederlandse Reisopera heeft een vriendenvereniging met ongeveer 700 leden. Deze vereniging staat op zichzelf. In 2017 zijn onderhandelingen gestart en afgerond over de opheffing van deze vriendenvereniging. De vrienden worden als het ware overgenomen worden door de Nederlandse Reisopera. Op de algemene ledenvergadering van 4 november 2017 is voor gestemd. Per 1 februari 2018 zullen de vrienden onderdeel zijn van de Stichting Nederlandse Reisopera. De Nederlandse Reisopera kan nu beter een band opbouwen met onze vrienden en hen meer onderdeel maken (emotioneel) van de organisatie.

Communicatie en marketing

Positionering

In samenwerking met een communicatieadviesbureau is een nieuwe positionering voor de Nederlandse Reisopera geformuleerd. In 2018 vertalen we deze positionering in o.a. een herziening van onze huisstijl en de ontwikkeling van nieuwe communicatiemiddelen.

Voor de marketing van onze grote zaalproducties en onze concerten werken we nauw samen met de speellocaties om bestaande en nieuwe publieksgroepen te bereiken en aan ons te binden. Een trend is dat de kaartverkoop voor theatervoorstellingen steeds later op gang komt en dat steeds minder kaarten voor aanvang van het seizoen verkocht worden. Dat compliceert het in beeld krijgen van de kenmerken van ons publiek, zeker in combinatie met de terughoudendheid van de theaters om hun kennis daarover met ons te delen in verband met privacy wetgeving.

Middelen

De Nederlandse Reisopera is in 2017 verder gegaan met het produceren van meer foto- en videocontent rondom de producties en met het maken van corporate foto- en videomateriaal. Wij werken hiervoor samen met lokale fotografen en drie videoproducenten uit Enschede.

De digitale Nieuwsbrief verscheen gemiddeld eenmaal per maand in 2017 en heeft inmiddels bijna 6500 abonnees. Het aantal fans van onze Facebook-pagina is gestegen tot ruim 5500 en ons aantal Twitervolgers steeg tot 3876. Het aantal volgers van ons Instagram account is in 2017 bijna verdubbeld tot 906. Het YouTube kanaal "ReisoperaTV" heeft inmiddels 214 abonnees.

Participatie

De Nederlandse Reisopera verbindt mensen door middel van muziek: zelf meedoen en zelf muziek maken is de beste manier om te bewerkstelligen.

De derde editie van de *Meezing-Messiah* in Carré was net zo'n groot succes als de eerste twee edities. Maar liefst 1200 amateurzangers en -zangeressen voerden met ons Händels oratorium uit in Koninklijk Theater Carré.

Concerten, festivals, events

Behalve de tournees van de grote zaal producties heeft de Nederlandse Reisopera in 2017 veel grote en kleine concerten gegeven. We bereiken hiermee veel verschillende publieksgroepen in het hele land. Door de sterke prijsdifferentiatie van de verschillende concertvormen maken we opera voor een breder publiek toegankelijk.

Publiciteit

De samenwerking met The Publicity Company is voortgezet en samen met de afdeling Marketing & Communicatie zorgt dit voor een continue zichtbaarheid van de Nederlandse Reisopera in de media, zowel wat betreft nieuws over onze producties en concerten als over onze organisatie zelf.

Radio en tv

In maart zond het AVRO/TROS programma *Volle Zalen* een reportage uit waarin presentator Cornald Maas een kijkje nam achter de schermen bij de première van *Don Giovanni* in Enschede. In oktober traden een aantal zangers uit de cast van *La traviata* live op in het NTR tv-programma *Podium Witteman*. De registraties van *Don Giovanni* en *La traviata* waren op NPOradio 4 te horen in het programma Opera Live. Daarnaast is onze algemeen directeur regelmatig te horen op nationaal en regionale radio, zowel met betrekking tot de producties van de Nederlandse Reisopera als cultuur in het algemeen.

Fotografie:

Hans van den Bogaard, Marco Borggreve, Corbino.nl, Nienke Elenbaas, Maurice Haak, Ilona Hartensveld, Annina Romita, Michel Schnater, Marco Kuijpers en eigen materiaal.

2.5 Onder de streep

Het exploitatieresultaat

Het exploitatieresultaat 2017 wordt vergeleken met de cijfers over 2016 en met de door de raad van toezicht goedgekeurde begroting 2017. Het resultaat voor 2017 is uitgekomen op €966.380. Het resultaat is ruim € 340.000 hoger dan begroot. Het verschil wordt grotendeels veroorzaakt door hogere baten (€ 254.000 hoger). Enerzijds zijn de publieksopbrengsten hoger uitgevallen, met name door de hoge bezettingsgraad van *La traviata*, inkomsten voor radio opbrengsten die ten onrechte niet waren begroot en hogere overige inkomsten. Anderzijds zijn de subsidies hoger uitgevallen, waaronder een niet begrote subsidie van de Gemeente Enschede inzake bijdrage exploitatielasten in verband met de verhuizingen. De totale baten van de stichting zijn ten opzichte van vorig jaar met € 230.000 (4,8%) gestegen. De subsidies zijn hoger uitgevallen als begroot en hoger dan vorig jaar door met name de herziening door OCW als gevolg van loon- en prijsbijstellingen 2015-2017 en de eenmalige exploitatiesubsidie van de Gemeente Enschede.

Daarnaast zijn de personeelslasten als gevolg van ingezette bezuinigingen in 2016 lager uitgevallen en ten opzichte van de begroting is er geen dotatie gedaan aan de voorziening groot onderhoud (€52.000).

Dat het resultaat positief is, vloeit voort uit het noodzakelijk te nemen besluit om het aantal nieuwe grote producties dit verslagjaar beperken tot 2. Met deze inperking was overigens al rekening gehouden in de meerjarenbegroting.

De financiële positie

De financiële positie van de Nederlandse Reisopera is op dit moment stabiel. De reserves bieden zekerheid voor de nabije toekomst, maar het voortdurend interen op die reserves is op termijn niet houdbaar. Wanneer we kijken naar de meerjarenbegroting 2017-2020 zien we dat voor de laatste drie jaren een negatief resultaat is begroot door het programmeren van drie producties. De financiering vanuit het Rijk past niet bij het ambitieniveau van de Nederlandse Reisopera. De toevoeging van het resultaat van 2017 aan de reserves betekent dat de financiële positie is verbeterd ten opzichte van het jaar 2016. Maar die verbetering is wel mede tot stand gekomen door eenmalig niet aan de inhoudelijke wens te voldoen van drie grote zaalproducties per jaar. De Nederlandse Reisopera kan op korte en middellange termijn voldoen aan al zijn verplichtingen.

Daarnaast is er structureel sprake van een zekere spagaat. Vernieuwing van de programmering is niet alleen een uitdaging die we graag vorm hebben gegeven en willen blijven geven, het heeft ook het risico in zich dat het publiek langer de tijd nodig heeft verandering te omarmen. Of, nog sterker, dat de aansluiting wordt gemist met het publiek.

De inspanningen voor de verwerving van de eigen inkomsten worden op dit moment geïntensiveerd, door de aanname van een commercieel manager. Niet alleen omdat dit wordt verlangd door het ministerie van OCW, maar ook omdat het onze financiële basis verbreedt. Zoals reeds eerder vermeld, heeft dit geleid tot een hoofdsponsor vanaf 2018, waar we erg trots op zijn.

Verantwoording eigen inkomsten

Het aantal en soort producties en voorstellingen, de regionale spreiding en de verdeling ervan over zaalgrootte en de bezoekersaantallen worden vermeld in het geaggregeerd overzicht prestatieverantwoording. De tabel met dit overzicht is opgenomen in bijlage 1.

Bezoeken aan voorstellingen	2017	Gemiddelde eis
Openbare voorstellingen	50.940	43.000
Schoolvoorstellingen	9.039	10.000
Bezoeken aan voorstellingen totaal	59.979	53.000

Wat betreft de eigen inkomsten geldt een minimumpercentage van 23,5%. De groeinorm van gemiddeld 1 procentpunt per jaar is niet van toepassing in de periode 2017-2020. Voor het verslagjaar is het eigen inkomsten percentage uitgekomen op ruim 23,8 %.

In de volgende twee tabellen worden de eigen inkomsten gepresenteerd voor respectievelijk het verslagjaar ten opzichte van de begroting en de verlangde en gerealiseerde percentages over de gehele periode van het kunstenplan. In paragraaf 2.4 van dit jaarverslag is reeds ingegaan op de activiteiten die in 2017 zijn geïnitieerd ter vergroting van de eigen inkomsten. De behaalde 23,8% aan eigen inkomsten in 2017 is boven de norm van 23,5% die geldt voor de periode 2017-2020.

Eigen inkomsten in het verslagjaar

	Werkelijk 2017	Begroting 2017	Werkelijk 2016
Rijkssubsidie & structurele subsidie	€ 3.882.848	€ 3.912.052	€ 3.617.787
Eigen inkomsten			
Publieksinkomsten	€ 752.749	€ 683.270	€ 652.568
Sponsoring	€ -	€ 40.000	€ -
Overige inkomsten	€ 74.285	€ 4.500	€ 99.740
Indirecte opbrengsten	€ 17.128	€ 84.000	€ 40.762
Overige bijdragen uit private middelen	€ 81.822	€ 23.000	€ 99.849
Totaal eigen inkomsten	€ 925.984	€ 834.770	€ 892.919
Percentage eigen inkomsten	23,8%	21,3%	24,7%

Percentage eigen inkomsten in de periode 2017 – 2020

	2017
Rijkssubsidie & structurele subsidie	€ 3.882.848
Eigen inkomsten	€ 925.984
Percentage eis	23,5 %
Percentage werkelijk	23,8 %

Gelieerde rechtspersonen

De Stichting Artistiek Personeel Nederlandse Reisopera fungeert als werkgever voor nieuw aan te stellen medewerkers. De betreffende personeelslasten maken integraal onderdeel uit van deze jaarrekening.

Samen met het Orkest van het Oosten is de Nederlandse Reisopera verantwoordelijk voor de financiële consequenties van de uitvoering van de wachtgeldregeling die van toepassing was bij de reorganisatie van Opera Forum Filharmonisch naar Nationale Reisopera en Orkest van het Oosten. De uitvoering van deze regeling geschiedt door Stichting Forum Facilitair.

De Nederlandse Reisopera voert de administratie voor de Stichting Forum Facilitair en het Paul Pella Fonds (een zelfstandige entiteit).

De Nederlandse Reisopera heeft een vriendenvereniging met ongeveer 700 leden. Deze vereniging staat op zichzelf. In 2017 zijn onderhandelingen gestart en afgerond over de opheffing van deze vriendenvereniging. De vrienden worden als het ware overgenomen door de Nederlandse Reisopera. Op de algemene ledenvergadering van 4 november 2017 is voor gestemd. Per 1 februari 2018 zullen de vrienden onderdeel zijn van de Stichting Nederlandse Reisopera. De Nederlandse Reisopera kan nu beter een band opbouwen met onze vrienden en hen meer onderdeel maken (ook emotioneel) van de organisatie.

Risicoparagraaf

De gefaseerde verhuizing van de Nederlandse Reisopera is niet alleen een aantrekkelijk perspectief, het is ook een complexe operatie. De begroting van de gehele operatie wordt geraamd op bijna € 2,1 miljoen. In de begroting zijn posten opgenomen die realistisch en conservatief zijn ingeschat. Om verrassingen tot het minimum te beperken is voor de begeleiding van dit traject het bureau SOM = ingeschakeld. Met deze verhuizing hebben we het risico van het oude pand aan de Perikweg opgevangen. Het nu voorziene structurele tekort in de exploitatie van de nieuwe huisvesting (bij de huidige ramingen ca. € 92.000,- op jaarbasis) zal op termijn moeten worden beperkt. Voor het eerste jaar zal de gemeente Enschede deze extra lasten subsidiëren.

De personele omvang van de Nederlandse Reisopera is na de reorganisatie fors neerwaarts bijgesteld. Eind 2017 is naar aanleiding van een evaluatie van de verdeling van het uit te voeren takenpakket een herschikking uitgevoerd. Nauwlettend zal deze aangepaste werkwijze worden gevolgd, in goed overleg met de personeelsvertegenwoordiging. Signalen van de ervaren fors toegenomen werkdruk vragen hierbij om speciale aandacht. Om de prestaties te leveren maken medewerkers overuren wat risico's met zich mee brengt. In 2018 zullen stappen worden ondernomen ter versterking en toekomstbestendig maken van onze organisatie. De minimale bezetting ten opzichte van de te verzetten werkzaamheden blijft, binnen de beschikbare jaarlijkse middelen, een risico. De jaarlijkse beschikbare middelen maakt het lastig een goede, structurele personele basis te vormen.

Eén van onze prestatie-eisen is de bezoekersaantallen. Buiten dat het een eis is vanuit het ministerie willen wij onze producties aan een zo groot mogelijk publiek laten zien. Ook wordt vernieuwing van ons verlangd, onder andere in repertoire keuzes. Sommige theaters zijn mede door financiële risico's

behoudender gaan programmeren en willen het financiële risico zo veel mogelijk bij de Reisopera leggen, vooral bij onbekende titels. We zijn hierbij deels afhankelijk van hen. Daarnaast kopen onze bezoekers sneller een kaart voor een bekende titel dan een onbekende. Deze beide factoren staan haaks op het vernieuwen wat ook een deel van onze taak is. We proberen in onze jaarlijkse- en seizoenplanning de mix van bekend en onbekend repertoire zo goed mogelijk in balans te houden. Daarnaast werken we aan onze naamsbekendheid en proberen ons publiek meer op basis van onze naam en daarbij behorende kwaliteit naar de theaters te trekken dan voor alleen de titel van de productie. In dit kunstenplan kijken we naar samenwerking en andere vormen van participatieprojecten om zo bij te dragen aan onze bezoekersaantallen om het risico bij vernieuwing te verkleinen.

3. De jaarrekening

3.1 Balans per 31 december 2017, na resultaatbestemming

ACTIVA	31 december 2017	31 december 2016
Vaste activa		
II. Materiële vaste activa		
1. Gebouwen en terreinen	€ 575.098	€ 575.098
2. Activa in uitvoering	€ 360.434	€ -
3. Inventaris en inrichting	€ 56.610	€ 45.893
4. Andere vaste bedrijfsmiddelen	€ 4.500	€ 8.103
TOTALE (MATERIËLE) VASTE ACTIVA	€ 996.642	€ 629.094
Vlottende activa		
IV. Voorraden		
1. Onderhanden activiteiten	€ 312.203	€ 265.348
Totaal voorraden	€ 312.203	€ 265.348
V. Vorderingen		
1. Op debiteuren	€ 269.632	€ 95.039
2. Overige vorderingen	€ -	€ -
3. Belastingen en premies sociale verzekering	€ 190.536	€ 103.791
4. Overlopende activa	€ 32.061	€ 59.340
Totaal vorderingen	€ 492.229	€ 258.169
VII. Liquide middelen	€ 4.580.613	€ 3.188.598
TOTALE VLOTTENDE ACTIVA	€ 5.385.045	€ 3.712.115
TOTALE ACTIVA	€ 6.381.687	€ 4.341.210

PASSIVA	31 december 2017	31 december 2016
Eigen vermogen		
I. Algemene reserve	€ 459.377	€ 207.192
II. Bestemmingsreserve huisvesting NRO	€ 75.982	€ 138.468
III-1. Bestemmingsreserve frictiekostenvergoeding OCW	€ 1.078.754	€ 1.078.754
III-2. Bestemmingsfonds OCW 2013-2016	€ 903.609	€ 903.609
III-3. Bestemmingsfonds OCW 2017-2020	€ 704.681	€ -
IV. Overige bestemmingsfondsen	€ 72.000	€ -
Totale Eigen Vermogen	€ 3.294.403	€ 2.328.023
V. Voorzieningen		
1. Voorziening groot onderhoud	€ 394.490	€ 394.490
2. Voorziening jubilea	€ 7.212	€ 9.629
Totale Voorzieningen	€ 401.702	€ 404.119
VI. Langlopende schulden		
1. Vooruitontvangen investeringssubsidies	€ 1.800.000	€ 1.000.000
Totale langlopende schulden > 1 jaar	€ 1.800.000	€ 1.000.000
VII. Kortlopende schulden		
1. Schulden aan leveranciers	€ 690.148	€ 246.779
2. Belastingen en premies sociale verzekering	€ 41.463	€ 15.224
3. Overige schulden	€ 88.570	€ 66.368
4. Overlopende passiva	€ 65.401	€ 280.697
Totale kortlopende schulden < 1 jaar	€ 885.582	€ 609.068
TOTALE PASSIVA	€ 6.381.687	€ 4.341.210

3.2 Exploitatierekening

BATEN	Boekjaar 2017	Begroting 2017	Boekjaar 2016
Eigen inkomsten			
1. Publieksinkomsten binnenland (2+3+4+5)	752.749	683.270	652.568
2. Recette	168.152	143.000	59.278
3. Uitkoop	188.640	100.770	109.250
4. Partage	359.957	439.500	448.040
5. Overige publieksinkomsten	36.000	-	36.000
6. Publieksinkomsten buitenland	-	-	-
7. Totale Publieksinkomsten (1+6)	752.749	683.270	652.568
8. Sponsorinkomsten	-	40.000	-
9. Vergoedingen coproducent	20.000	-	47.065
10. Overige directe inkomsten	54.285	4.500	52.676
11. Totaal overige directe inkomsten (8+9+10)	74.285	44.500	99.741
12. Totaal directe inkomsten (7+11)	827.034	727.770	752.309
13. Indirecte inkomsten	17.128	34.000	40.762
14. Private middelen - particulieren incl. vriendenverenigingen	21.061	23.000	15.164
15. Private middelen - bedrijven	-	-	-
16. Private middelen - private fondsen	60.761	50.000	84.684
17. Private middelen - goede doelenloterijen	-	-	-
18. Totale bijdragen uit private middelen (14+15+16+17)	81.822	73.000	99.848
19. Totaal eigen inkomsten (12+13+18)	925.984	834.770	892.919
20. Baten in natura	-	-	-
Subsidies			
21. Totaal structureel OCW	3.682.848	3.612.052	3.617.787
22. Totaal structureel Provincie	200.000	200.000	-
23. Totaal structureel Gemeente	-	-	-
24. Totaal structureel publieke subsidie overig	-	-	-
25. Totaal structurele subsidies (21+22+23+24)	3.882.848	3.812.052	3.617.787
26. Incidentele publieke subsidies	192.000	100.000	260.000
27. Totaal subsidies (25+26)	4.074.848	3.912.052	3.877.787
TOTAAL BATEN (19+20+27)	5.000.832	4.746.822	4.770.706
LASTEN	Boekjaar 2017	Begroting 2017	Boekjaar 2016
1. Beheerlasten materieel	456.400	496.491	401.607
2. Beheerlasten personeel	479.595	585.946	585.014
3. Beheerlasten totaal (1+2)	935.995	1.082.437	986.621
4. Activiteitenlasten materieel	717.805	698.877	1.067.151
5. Activiteitenlasten personeel	2.378.965	2.341.618	2.087.016
6. Activiteitenlasten totaal (4+5)	3.096.770	3.040.495	3.154.167
TOTAAL LASTEN (3+6)	4.032.765	4.122.932	4.140.788
7. Saldo uit gewone bedrijfsvoering (totale baten - totale lasten)	968.067	623.890	629.918
8. Saldo rentebaten / -lasten	(1.687)	(1.000)	3.208
EXPLOITATIERESULTAAT (7+8)	966.380	622.890	633.126

PERSONEEL EN VRIJWILLIGERS		Boekjaar 2017		Begroting 2017		Boekjaar 2016	
<i>Specificatie personeelslasten</i>		€	fte	€	fte	€	fte
1.	Waarvan vast contract	964.907	17,3	1.126.820	20,1	1.072.802	18,9
2.	Waarvan tijdelijk contract	24.779	0,6	-	-	46.081	1,0
3.	Waarvan inhuur	1.868.874	PM	1.800.744	PM	1.553.148	PM
4.	Personeelslasten totaal (1+2+3)	2.858.560	17,8	2.927.564	20,1	2.672.030	19,9
<i>Vrijwilligers</i>		aantal		aantal		aantal	
5.	Vrijwilligers: fte		1,0		0,8		1,2
6.	Vrijwilligers: personen		10		7		12

3.3 Grondslagen

Algemene toelichting

Algemeen

Het jaarverslag is opgesteld conform de voorwaarden uiteengezet in het Handboek “Verantwoording cultuursubsidies instellingen 2017-2020” en mede met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving RJ 640 (organisaties zonder winstoogmerk) van de raad voor de Jaarverslaggeving.

Bij het opstellen van de jaarrekening is uitgegaan van de veronderstelling dat het geheel van activiteiten en werkzaamheden van de Nederlandse Reisopera wordt voortgezet (continuïteitsveronderstelling).

De jaarrekening is een samengestelde jaarrekening van de Nederlandse Reisopera en de Stichting Artistiek Personeel Nederlandse Reisopera (hierna Stichting STAP). De Stichting STAP fungeert als werkgever voor nieuw aan te stellen medewerkers. De betreffende personeelslasten maken integraal onderdeel uit van deze jaarrekening.

Activiteiten

De activiteiten van Stichting Nederlandse Reisopera kan worden samengevat met de beoefening van podiumkunst en produceren van opera's en hetgeen daartoe bevorderlijk is. De Stichting stelt zich ten doel de bevordering van muziekdramatische kunst.

Vestigingsadres, rechtsvorm en inschrijfnummer handelsregister

Stichting Nederlandse Reisopera is feitelijk gevestigd op Wenninkgaarde 40, 7511PH te Enschede en is ingeschreven bij het handelsregister onder nummer 41031563.

Schattingen

Het bestuur van de Stichting heeft bij het opstellen van de jaarrekening schattingen en veronderstellingen gemaakt die van invloed zijn op de bedragen die in de jaarrekening zijn opgenomen. Wijzigingen van de schattingen en veronderstellingen kunnen van invloed zijn op bedragen die in de komende jaren worden gerapporteerd. Daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van de schattingen.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van Nederlandse Reisopera of Stichting STAP en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Algemeen

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. De waarderingsgrondslagen zijn hierna uiteengezet. Voor zover niet anders is vermeld, geschiedt waardering tegen nominale waarde. Ontvangsten en uitgaven worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Materiële vaste activa

Gebouwen en terreinen zijn gewaardeerd tegen de aanschafwaarde. De aanschafwaarde van de gebouwen wordt verminderd met de jaarlijkse lineaire afschrijvingen en eventuele extra afschrijvingen, gebaseerd op de verwachte economische levensduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is een voorziening voor groot onderhoud gevormd. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden van groot onderhoud verloopt.

De overige materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de aanschafwaarde verminderd met de jaarlijkse lineaire afschrijvingen.

In het jaar van investeren wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

Voor de gehanteerde percentages wordt verwezen naar de toelichting op de materiële vaste activa.

Onderhanden activiteiten

Onderhanden activiteiten wordt gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. De onderhanden activiteiten betreffen de vooruitbetaalde kosten voor producties die in volgende jaren in première gaan.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering. Na verwerking worden de vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Stichtingsvermogen

Het eigen vermogen wordt onderscheiden in een algemene reserve, bestemmingsreserves en een bestemmingsfonds. De algemene reserve is in beginsel vrij aanwendbaar.

Bestemmingsreserves

Aan deze, binnen het vermogen afgezonderde reserves, is door de directie van de Stichting onder goedkeuring van de raad van toezicht een in de jaarrekening omschreven bestedingsmogelijkheid gegeven. Deze ligt in het verlengde van het doel van de Stichting.

Bestemmingsfonds

Aan dit, binnen het vermogen afgezonderd fonds, is op voorschrift van OCW, een in de jaarrekening omschreven bestedingsdoel gegeven. Deze ligt in het verlengde van het doel van de stichting.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is, en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De overige voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

De voorziening groot onderhoud is gevormd teneinde de dreigende, acute problemen betreffende het huidige pand aan de Perikweg te Enschede het hoofd te kunnen bieden. Deze voorziening zal blijven bestaan tot moment van overgang van rechten en plichten van het pand aan de koper in 2018.

Door de Nederlandse Reisopera is een voorziening jubilea opgenomen. De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de blijfkans. De voorziening betreft de nog uit te betalen bedragen aan werknemers bij een 12,5 jarig, 25 jarig een 40 jarig dienstjubileum.

Op de Nederlandse pensioenregeling is de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en wordt op verplichte en contractuele basis premies aan het pensioenfonds ABP betaald door Nederlandse Reisopera. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen. De dekkingsgraad bij het pensioenfonds ABP bedroeg per 31 december 2017 104,4%.

Langlopende schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. De langlopende schulden betreffen investeringssubsidies welke jaarlijks afnemen gelijkelijk met de onderliggende materiële vaste activa waarvoor de subsidies verkregen zijn. De jaarlijkse afname wordt als bate verantwoord in de staat van baten en laten, zodat de afschrijvingslast resultaatneutraal door de staat van baten en lasten lopen.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde, hetgeen doorgaans de nominale waarde betreft. Na verwerking worden de vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Het exploitatieresultaat wordt bepaald als het verschil tussen het totaal der baten en het totaal der lasten. De baten worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd. Lasten worden verantwoord zodra zij voorzienbaar zijn. Aanschaffingen voor decors, kostuums, rekwisieten, belichtingsmateriaal voor de eigen programmering worden verantwoord in het jaar dat de voorstelling wordt opgevoerd.

Subsidies

De structurele subsidies die worden ontvangen ten behoeve van de exploitatie van voortdurende activiteiten worden als baten verantwoord in de functionele exploitatierekening in het jaar waar de toekenning voor geldt. Exploitatiesubsidies worden als bate verantwoord in de exploitatierekening in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen. Subsidies met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden als bate verantwoord gelijkkelijk met de afschrijving van het desbetreffende actief.

Sponsorbijdragen

Bijdragen van sponsors worden verantwoord in het jaar waarop de bijdrage betrekking heeft.

Giften

De giften die worden ontvangen ten behoeve van de exploitatie van voortdurende activiteiten worden als baten verantwoord in de functionele exploitatierekening in het jaar waar de toekenning voor geldt.

Personeelskosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de exploitatierekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk de belastingautoriteit.

Nederlandse Reisopera heeft haar pensioenregeling verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord. Zie ook de grondslagen voor waardering van activa en passiva, bij Pensioenvoorziening.

Afschrijvingen

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast. Boekwinsten en -verliezen uit de incidentele verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Rentebaten en rentelasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva.

3.4 Toelichting op de balans

Activa

II. Materiele vaste activa

	Terreinen en gronden	Gebouwen	Activa in uitvoering	Inrichting - Inventaris	Inrichting - Gebruiks- apparatuur	Inrichting - Computers etc.	Vervoer- middelen	Totaal
<i>Stand per 1 januari 2017</i>								
Aanschaffingswaarde	€ 575.098	€ 435.470	€ -	€ 362.087	€ 725.627	€ 60.192	€ 54.997	€ 2.213.471
Cumulatieve afschrijvingen	€ -	€ -435.470	€ -	€ -358.645	€ -685.980	€ -57.389	€ -46.894	€ -1.584.377
Boekwaarde per 1 januari 2017	€ 575.098	€ -	€ -	€ 3.442	€ 39.647	€ 2.803	€ 8.103	€ 629.094
<i>Mutaties</i>								
Investerings	€ -	€ -	€ 360.434	€ 12.000	€ -	€ 16.412	€ -	€ 388.846
Desinvesteringen	€ -	€ -	€ -	€ -316.055	€ -259.120	€ -	€ -	€ -575.175
Afschrijvingen	€ -	€ -	€ -	€ -1.410	€ -11.463	€ -4.822	€ -3.603	€ -21.298
Afschrijvingen desinvesteringen	€ -	€ -	€ -	€ 316.055	€ 259.120	€ -	€ -	€ 575.175
Saldo mutaties	€ -	€ -	€ 360.434	€ 10.590	€ -11.463	€ 11.590	€ -3.603	€ 367.548
<i>Stand per 31 december 2017</i>								
Aanschaffingswaarde	€ 575.098	€ 435.470	€ 360.434	€ 58.032	€ 466.507	€ 76.604	€ 54.997	€ 2.027.142
Cumulatieve afschrijvingen	€ -	€ -435.470	€ -	€ -44.000	€ -438.323	€ -62.211	€ -50.497	€ -1.030.500
Boekwaarde per 31 december 2017	€ 575.098	€ -	€ 360.434	€ 14.032	€ 28.184	€ 14.393	€ 4.500	€ 996.642
Afschrijvingspercentages	0,0	2,5	0,0	10,0	20,0	33,3	20,0	

De gebouwen en de grond betreffen het pand en de onderliggende grond van de Nederlandse Reisopera, dat gevestigd is aan de Perikweg 97 in Enschede. Het pand en de grond zijn volledig eigendom van de stichting. Op 21 december 2016 is een verkoopovereenkomst van de gebouwen en grond met een in de provincie Overijssel gevestigd bouwbedrijf getekend. De gebouwen zijn in 2017 en 2018 nog in gebruik door de stichting. De overdracht van het registergoed vindt plaats uiterlijk op 1 juli 2018. De waardering en rubricering is derhalve ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren.

De activa in uitvoering betreffen uitgaven in het kader van de herhuisvesting van de stichting in de Performance Factory in Enschede, inclusief herontwikkeling van de openbare ruimte op het Polaroid-terrein waar de Performance Factory gevestigd is.

IV. Voorraden - Onderhanden activiteiten

De onderhanden activiteiten betreffen voorbereidingskosten (variabel) van producties in 2018 en verder.

	2017	2016
2018 Siroe, re di Persia	€ 145.211	€ 6.130
2018 Der fliegende Holländer	€ 52.144	€ 9.119
2018 Tosca	€ 50.623	€ 532
2019 Die tote Stadt	€ 49.801	€ 49.696
2019 A Little Night Music	€ 14.424	€ -
2017 Don Giovanni	€ -	€ 183.678
2017 La traviata	€ -	€ 16.193
	€ 312.203	€ 265.348

V. Vorderingen

1. Debiteuren

	2017	2016
Nominale waarde ultimo boekjaar	€ 269.632	€ 95.039
Af: voorziening wegens dubieus	€ -	€ -
	€ 269.632	€ 95.039

3. Belastingen en premies sociale verzekering

	2017	2016
Omzetbelasting	€ 190.536	€ 54.878
Loonheffing en sociale premies	€ -	€ 48.913
	€ 190.536	€ 103.791

4. Overlopende activa

	2017	2016
NTO Subsidies en inkomsten	€ 20.000	€ 38.137
Vooruitbetaalde kosten	€ 11.011	€ 19.913
Waarborgsommen	€ 1.050	€ 1.050
Overige	€ -	€ 240
	€ 32.061	€ 59.340

De nog te ontvangen subsidies en inkomsten betreft een restant van een eenmalige subsidie kunstplan van de provincie Gelderland. Vorig boekjaar betrof dit de nog te ontvangen rente en de nog te ontvangen bijdrage van het Paul Pella Fonds.

De post vooruitbetaalde kosten betreft vooral vooruitbetaalde abonnementskosten van verzekeringen, onderhoudsovereenkomsten op software en het Opera Europa membership 2017.

VII. Liquide middelen

	2017	2016
ABN zakelijk flexibel deposito	€ 2.537.485	€ 1.112.558
ABN zakelijk wacht deposito	€ 1.750.000	€ 1.750.000
ABN deposito rekening	€ 238.366	€ 257.366
ABN rekening-courant	€ 39.136	€ 62.807
ABN STAP rekening-courant	€ 12.945	€ 5.070
Kas	€ 2.681	€ 797
	€ 4.580.613	€ 2.714.458

De liquide middelen bestaan uit het totaal van kasmiddelen en saldi bij bankinstellingen. Hiervan is € 4.525.851 ondergebracht op drie deposito's. Voor één deposito met een saldo van € 1,75 mln. per balansdatum geldt een opzegtermijn van 31 dagen. Alle andere rekeningen zijn direct opeisbaar.

Passiva

Eigen vermogen

I. Algemene reserve	2017	2016
Stand per 1 januari	€ 207.192	€ 36.970
Onttrekking/toevoeging resultaat	€ 252.185	€ 170.222
Stand per 31 december	€ 459.377	€ 207.192

De toevoeging aan de algemene reserve betreft een deel van het positieve resultaat. De verdeling vindt plaats op basis van de verhouding tussen de structurele subsidie van OCW en de totale baten. Voor de winstverdeling wordt verwezen naar de resultaatbestemming. De algemene reserve is in beginsel vrij aanwendbaar.

II. Bestemmingsreserve huisvesting NRO	2017	2016
Stand per 1 januari	€ 138.468	€ 195.020
Mutatie	€ -/- 62.486	€ -/- 56.552
Stand per 31 december	€ 75.982	€ 138.468

De bestemmingsreserve (her)huisvesting NRO is in 2005 gevormd met als doel de reservering van aanvullende financiële middelen voor een eventuele verbouw van het pand aan de Perikweg. Deze reserve is in 2016 en 2017 voor een deel aangewend, en zal tot moment van de overgang van de rechten en plichten van het pand in 2018, gebruikt worden voor kosten omtrent de verhuizing. In 2016 is via de resultaatbestemming €56.552 ten laste gebracht aan de bestemmingsreserve huisvesting NRO. Dit betroffen diverse aanloopkosten voor bodemonderzoek, asbestinventarisatie, verkoopcourtage, architect en begeleidingskosten. In 2017 zijn diverse kosten in verband met de verhuizingen en herinrichting en bijkomende kosten onttrokken aan deze bestemmingsreserve.

III-1. Bestemmingsreserve frictiekostenvergoeding OCW	2017	2016
Stand per 1 januari	€ 1.078.754	€ 1.078.754
Onttrekking	€ -	€ -
Stand per 31 december	€ 1.078.754	€ 1.078.754

De 'Bestemmingsreserve frictiekostenvergoeding OCW' is het restant van de subsidie die in 2012 beschikbaar is gesteld om de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie in 2012 te kunnen voldoen. De stichting draagt, krachtens haar zogenaamde B3-status, zelf het risico van een vervangende werkloosheidsuitkering en herplaatsing wachtgeld voor het personeel. In de toekomst zal het risico op frictiekosten opnieuw moeten worden bepaald. Op het moment dat de stichting vaststelt dat er geen frictiekosten meer zullen zijn, dan is er een mogelijkheid deze post vrij te laten vallen. Het restant moet

dan besteed worden aan de kernactiviteiten van de stichting. Voorgaande komt overeen met hetgeen is afgestemd op 16 maart 2017 met OCW.

III-2. Bestemmingsfonds OCW 2013-2016	2017	2016
Stand per 1 januari	€ 903.609	€ -
Toevoeging bestemmingsreserve		
Restant subsidie OCW 2009-2012	€ -	€ 384.154
Toevoeging resultaat boekjaar	€ -	€ 519.455
Stand per 31 december	€ 903.609	€ 903.609

In de brief van 25 augustus 2017 (referentie 1175333) is de verplichting opgenomen dat de middelen in bestemmingsfonds OCW 2013-2017 in de subsidieperiode 2017-2020 worden aangewend ten behoeve van de kernactiviteit waarvoor een vierjaarlijkse instellingssubsidie is verleend. Begin 2018 is een start gemaakt een plan te schrijven voor de besteding van deze gelden.

III-3. Bestemmingsfonds OCW 2017-2020	2017	2016
Stand per 1 januari	€ -	€ -
Toevoeging resultaat boekjaar	€ 704.681	€ -
Stand per 31 december	€ 704.681	€ -

Het bestemmingsfond OCW bestaat uit de niet bestede structurele instellingssubsidie over een bepaalde periode. Bij een positief exploitatieresultaat vindt toerekening plaats aan het bestemmingsfonds OCW. De hoogte van de dotatie hebben we als volgt berekend: (Structurele OCW subsidie/totale baten)* exploitatieresultaat. Het betreft 26,4% in 2017. Vermelde middelen zullen worden ingezet overeenkomstig het doel van de stichting en gebaseerd op het kunstenplan voor 2017-2020.

IV. Overige bestemmingsfondsen	2017	2016
Stand per 1 januari	€ -	€ -
Toevoeging resultaat boekjaar	€ 72.000	€ -
Stand per 31 december	€ 72.000	€ -

In de brief van 14 december 2017 (referentie 1700099902) is door de Gemeente Enschede een subsidie ten behoeve van (extra) exploitatiekosten beschikt. De nog te besteden subsidie ultimo 2017 betreft een gedeelte van de door de Gemeente Enschede eenmalig toegekende subsidie van € 92.000 ter compensatie van extra exploitatielasten in verband met de verhuizingen (en hiermee samenhangende extra lasten) naar het Wilminktheater, Wilmersbergzaal en de Performance Factory. In 2017 is € 20.000 van de totale subsidie besteed (20%). € 72.000 is aan het bestemmingsfonds toegevoegd, omdat 80% van de extra exploitatielasten in 2018 zullen vallen. Derhalve zal het bestemmingsfonds in 2018 worden aangewend als dekking op het tekort c.q. meerkosten exploitatielasten samenhangen met de verhuizingen. De verdeling 20/80 is gebaseerd op de ingediende begroting bij de subsidieaanvraag. Alhier was voor 2017 € 48.290 (20%) en in 2018 € 186.374 (80%) begroot.

V. Voorzieningen

1. Groot onderhoud	2017	2016
Stand per 1 januari	€ 394.490	€ 394.490
Mutatie	€ -	€ -
Stand per 31 december	€ 394.490	€ 394.490

In verband met de gefaseerde verplaatsing van de bedrijfsactiviteiten naar de Performance Factory, het Muziekcentrum en het Wilminktheater, wordt niet langer gedoteerd aan de voorziening groot onderhoud. Het saldo van deze voorziening wordt beschikbaar gehouden om de meest nijpende problemen op de locatie aan de Perikweg op te vangen. Deze voorziening zal op het moment van de overgang van de rechten en plichten van het pand in 2018 vrijvallen. Er wordt derhalve niet meer gedoteerd.

2. Jubilea	2017	2016
Stand per 1 januari	€ 9.629	€ 11.396
Mutatie	€ -/- 2.417	€ -/- 1.767
Stand per 31 december	€ 7.212	€ 9.629

Het betreft een voorziening ten behoeve van jubileumuitkeringen voor de medewerkers. Bij de berekening van de voorziening is uitgegaan van de te verwachten uitkering op basis van het loonpeil per 31 december 2017. Er is rekening gehouden met blijfkans, sterftetafels en renteontwikkelingen.

VI. Langlopende schulden

Gemeente Enschede investeringssubsidie I	2017	2016
Stand per 1 januari	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Ottrekking	€ -	€ -
Stand per 31 december	€ 1.000.000	€ 1.000.000

In 2005 heeft de gemeente Enschede een subsidie verstrekt van € 1 miljoen ten behoeve van huisvesting van de Nederlandse Reisopera. Dit onder de voorwaarde dat de organisatie tenminste een periode van 20 jaar binnen de gemeentegrenzen blijft gehuisvest. In de eerder genoemde langjarige afspraak over de huisvesting zijn hierover definitieve afspraken gemaakt.

Gemeente Enschede investeringssubsidie II	2017	2016
Stand per 1 januari	€ -	€ -
Ontvangst	€ 800.000	€ -
Stand per 31 december	€ 800.000	€ -

In 2017 heeft de gemeente Enschede een subsidie door beschikt van € 2.000.000 ter dekking van de bouwkosten van de Performance Factory. Hiervan is in 2017 € 800.000 ontvangen. De (totale) subsidie zal vanaf 2018 in delen 'vrijvallen' als bate ter dekking van de afschrijvingslasten van de Performance Factory. Deze vrijval zal gelijk oplopen met de afschrijvingen.

VII. Kortlopende schulden

De kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

1. Schulden aan leveranciers

	2017	2016
Crediteuren	€ 690.148	€ 246.779
	€ 690.148	€ 246.779

2. Belastingen en premies sociale verzekering

	2017	2016
Loonheffing en sociale premies	€ 31.068	€ 4.338
Pensioenpremies	€ 10.395	€ 10.886
	€ 41.463	€ 15.224

3. Overige schulden

	2017	2016
Netto loon	€ 35.364	€ -
Reservering vakantietoelage	€ 26.651	€ 30.285
Vakantiedagenverplichting	€ 22.377	€ 31.905
Reservering eindejaarsuitkering	€ 4.178	€ 4.178
	€ 88.570	€ 66.368

4. Overlopende passiva

	2017	2016
Nog te betalen kosten	€ 39.176	€ 113.426
Vooruit ontvangen bedragen	€ 26.225	€ 167.271
	€ 65.401	€ 280.697

De overlopende passiva in 2016 betroffen onder meer kosten inzake de vaststellingsovereenkomst van de zakelijk directeur, een terugbetaling van de subsidie in verband met annulering van de herneming van de productie *Carmen* en kosten inzake toekomstige producties.

Niet uit de balans blijken rechten en verplichtingen

Subsidie kunstenplanperiode 2017 - 2020

De stichting wordt gesubsidieerd door OCW. Voor de periode 2017-2020 heeft OCW een subsidie toegekend van € 14.448.208 (brief 20 september 2016 met referentie 1056889). Met de brief van 7 september 2017 (referentie 1223429) heeft een wijziging subsidie culturele basisinfrastructuur 2017-2020 plaatsgevonden als gevolg van loonbijstellingen en prijsbijstellingen 2015-2017. De totale subsidie voor de periode 2017-2020 is gewijzigd vastgesteld op € 14.731.392.

Subsidie uitvoering Activiteitenplan "Glaub, es gibt ein Auferstehen" periode 2017 - 2020

Naast de subsidie van OCW heeft provincie Overijssel in het kader van culturele instellingen Overijssel 2017-2020 de stichting een subsidie uitvoering Activiteitenplan "Glaub, es gibt ein Auferstehen" toegekend van € 800.000 (brief 17 februari 2017 met kenmerk 2017/0029561).

Huisvesting

Samenwerkingsovereenkomst met gemeente Enschede

De stichting heeft op 4 maart 2017 een samenwerkingsovereenkomst getekend met de gemeente Enschede omtrent de verhuizing. Hieruit vloeien de volgende rechten en verplichtingen voort:

- De € 1.000.000 die de stichting van de gemeente Enschede heeft ontvangen, op basis van de overeenkomst van 12 januari 2005, zal worden aangewend voor de verlaging van de toekomstige huisvestingslasten.
- De € 2.000.000 subsidiebeschikking van de gemeente Enschede d.d. 23 januari 2017, betreffende de doorsubsidiering van de OANT-gelden. De subsidie is ten behoeve van de herhuisvesting van de stichting in de Performance Factory in Enschede, inclusief herontwikkeling van de openbare ruimte op het Polaroid-terrein waar de Performance Factory gevestigd is. Per balansdatum is reeds € 800.000 ontvangen. Zie verder de toelichting bij de langlopende schulden.
- De gemeente Enschede heeft met het Wilminktheater en Muziekcentrum Enschede afgesproken dat zij de volgende ruimtes "om niet" ter beschikking stelt aan de stichting:
 - de Holland Casinozaal gedurende gemiddeld 63 dagen per jaar, voor toneelrepetities;
 - de Wilmersbergzaal gedurende gemiddeld 85 dagen per jaar, voor repetities voorafgaand aan de hiervoor genoemde toneelrepetities;
 - de kantoren op de derde verdieping van het Wilminktheater, voor permanent gebruik voor de kantoorfuncties van de stichting.
- De stichting en de gemeente hebben een gezamenlijke inspanningsverplichting om de huisvestingslasten zo laag mogelijk te houden.
- De stichting zal zich ervoor inspannen dat de huisvesting van haar bedrijf in de gemeente Enschede voor tenminste 15 jaar (welke termijn ingaat op 4 maart 2017) in stand blijft.

Verkoopovereenkomst pand

Op 21 december 2016 is de verkoopovereenkomst met een in de provincie Overijssel gevestigd bouwbedrijf getekend. Het betreft de grond (thans met gebouwencomplex bij levering bouwrijpe grond) aan de Perikweg 97 te Enschede. De overdracht van het registergoed vindt plaats uiterlijk op 1 juli 2018.

Intentieovereenkomst Performance Factory

In 2016 is de intentieovereenkomst getekend met woningcorporatie Domijn. Hierin is vastgelegd dat de stichting een gebouw in de Performance Factory huurt voor een periode van 15 jaar. Deze periode gaat in op de dag van ingebruikname in 2018.

Overige verplichtingen

In een langlopende overeenkomst met de gemeente Enschede is de verankering van de Nederlandse Reisopera vastgelegd. Deze overeenkomst is op 4 maart 2017 getekend.

Er zijn contracten aangegaan inzake voorstellingen (theaters) en artiesten. Voor het overige zijn geen belangrijke rechten en/of verplichtingen aangegaan.

3.5 Toelichting op exploitatierekening

Het exploitatieresultaat bedraagt € 966.380. Dit is € 343.490 hoger als begroot en € 333.254 hoger ten opzichte van 2016.

Baten

	Werkelijk 2017	Begroting 2017	Werkelijk 2016
Publieksinkomsten	€ 752.749	€ 683.270	€ 652.568
Sponsorinkomsten	€ -	€ 40.000	€ -
Overige inkomsten	€ 74.285	€ 4.500	€ 99.741
Indirecte opbrengsten	€ 17.128	€ 84.000	€ 40.762
Structurele bijdrage OCW	€ 3.682.848	€ 3.941.000	€ 3.617.787
Subsidie Provincie Overijssel	€ 200.000	€ 200.000	€ 260.000
Subsidie Provincie Gelderland	€ 100.000	€ 100.000	€ 260.000
Overige subsidies	€ 92.000	€ -	€ -
Overige bijdragen uit private middelen	€ 81.822	€ 23.000	€ 99.848
Totale baten	€ 5.000.832	€ 4.746.822	€ 4.770.706

De totale baten van de stichting zijn ten opzichte van de begroting met € 254.010 (5,4%) gestegen naar € 5.000.832. De totale baten van de stichting zijn ten opzichte van vorig jaar met € 230.126 (4,8%) gestegen. De subsidies zijn hoger uitgevallen als begroot door met name de herziening door OCW als gevolg van loon- en prijsbijstellingen 2015-2017 en een eenmalige exploitatiesubsidie van de gemeente Enschede in verband met de verhuizingen in 2017 en 2018.

7. Publieksinkomsten

Er zijn € 69.479 (10,2%) meer publieksinkomsten gerealiseerd ten opzichte van de begroting en uitgekomen op € 752.749. Dit wordt met name veroorzaakt door hogere uitkoopsommen bij *Don Giovanni* en *La traviata* en daarnaast een hogere bezettingsgraad bij *La traviata* van 99%. Daarnaast zijn abusievelijk de radio opbrengsten van €36.000 niet opgenomen in de begroting, welke wel zijn gerealiseerd. Hiervan is € 24.000 voor de operaproducties 2017 en € 12.000 heeft nog betrekking op een productie van 2016.

11. Overige directe inkomsten

	Werkelijk 2017	Begroting 2016	Werkelijk 2016
Sponsorinkomsten	€ -	€ 40.000	€ -
Inkomsten uit coproducties	€ 20.000	€ -	€ 47.065
Inkomsten uit bijzondere projecten	€ 20.633	€ -	€ 24.490
Opbrengsten educatie	€ 22.503	€ -	€ 5.566
Overige inkomsten uit producties	€ 11.149	€ 4.500	€ 22.620
Totaal overige directe inkomsten	€ 74.285	€ 44.500	€ 99.741

De begrote sponsorinkomsten van € 40.000 zijn niet behaald. Wel is het gelukt om voor 2018 een hoofdsponsor te contracteren.

13. Indirecte inkomsten

	Werkelijk 2017		Begroting 2017		Werkelijk 2016	
Verhuur decor kostuums	€	5.156	€	-	€	13.128
Werkzaamheden PPF	€	5.785	€	-	€	5.785
Overige baten	€	2.701	€	31.500	€	15.496
Verhuur gebouw	€	1.667	€	2.500	€	5.673
Verkoop uit verhuizing	€	1.819	€	-	€	5.673
Verkoop decor	€	-	€	-	€	680
Indirecte opbrengsten	€	17.128	€	34.000	€	40.762

18. Totale bijdragen uit private middelen

	Werkelijk 2017		Begroting 2017		Werkelijk 2016	
Paul Pella Fonds	€	50.000	€	50.000	€	35.000
Giften	€	19.771	€	23.000	€	15.164
Prins Bernhard Cultuurfonds (OV)	€	10.761	€	-	€	29.685
Vrienden van de Reisopera	€	1.290	€	-	€	10.000
Nationaal Muziekkwartier	€	-	€	-	€	10.000
Bijdragen uit private middelen	€	81.822	€	73.000	€	99.849

Bijdrage Paul Pella Fonds

In 2017 is de bijdrage van het Paul Pella Fonds toegekend aan de volgende projecten ter dekking van niet gedekte kosten:

- Festival Classique (pocketversie *La bohème*), € 16.063;
- Black & White, waarin het Orkest van het Oosten meespeelde, € 5.593;
- Op 9 december gehouden evenement *Meezing-Messiah*, € 28.344.

Prins Bernhard Cultuurfonds Overijssel

Dit betreft inzet van gelden in het kader van het educatieproject *Vlinder* aan 15 basisscholen in Overijssel te kunnen aanbieden. De uitvoer van de activiteiten heeft plaatsgevonden in 2016 en 2017. Totaal is door het Prins Bernhard Cultuurfonds Overijssel € 50.000 subsidie toegekend in haar brief van 1 oktober 2015 met referentie 40003987/INB/HEA. Tot en met balansdatum is € 43.750 ontvangen, waardoor mogelijk nog € 6.250 resteert, afhankelijk van de bevindingen op basis van de eindverantwoording aan het Prins Bernhard Cultuurfonds Overijssel.

Vergelijkende cijfers

In 2016 zijn de bijdragen toegekend aan de projecten *Meezing-Messiah* (Paul Pella Fonds), *Vlinder* (Prins Bernhard Cultuurfonds Overijssel) en het TechTrip Festival (Nationaal Muziekkwartier en de Vereniging Vrienden van de Reisopera).

21. Structurele bijdrage OCW

De stichting wordt gesubsidieerd door OCW. Voor de periode 2017-2020 heeft OCW een subsidie toegekend van € 14.448.208 (brief 20 september 2016 met referentie 1056889). Met de brief van 7 september 2017 (referentie 1223429) heeft een wijziging subsidie culturele basisinfrastructuur 2017-2020 plaatsgevonden als gevolg van loonbijstellingen en prijsbijstellingen 2015-2017. De totale subsidie voor de periode 2017-2020 is gewijzigd vastgesteld op € 14.731.392.

22. (Structurele) Subsidie Provincie Overijssel

Naast de subsidie van OCW heeft provincie Overijssel in het kader van culturele instellingen Overijssel 2017-2020 de stichting een subsidie ter uitvoering Activiteitenplan "*Glaub, es gibt ein Auferstehen*" toegekend van € 800.000 (brief 17 februari 2017 met kenmerk 2017/0029561). De jaarlijkse verantwoording vindt in het jaarverslag plaats.

26. Overige subsidies

In totaal is € 192.000 aan overige subsidies verantwoord. De provincie Gelderland heeft in het kader van Programma: Cultuur & Erfgoed de stichting een subsidie ter uitvoering van "*Glaub, es gibt ein Auferstehen*" toegekend van maximaal € 100.000 (brief 11 mei 2017 met zaaknummer 2017-000817). Hiervan is in het boekjaar € 80.000 ontvangen en € 20.000 staat als nog te ontvangen subsidie op de balans verantwoord. Voor de jaren 2018-2020 kan ook jaarlijks € 100.000 aangevraagd worden. Verstrekking vindt echter plaats na goedgekeurde aanvraag en vaststelling van de daartoe strekkende provinciale begroting. Deze subsidie is derhalve niet verantwoord als structurele subsidie.

De resterende € 92.000 betreft subsidie gemeente Enschede betreffende een eenmalig toegekend bedrag ter compensatie van extra exploitatielasten in verband met de verhuizingen (en hiermee samenhangende extra lasten) naar het Wilminktheater, Wilmersbergzaal en de Performance Factory. In 2017 is conform regelgeving de totale € 92.000 bate genomen. Hiervan is € 72.000 aan het overige bestemmingsfonds toegevoegd, omdat 80% van de extra exploitatielasten in 2018 zullen vallen. Het overige bestemmingsfonds zal in 2018 worden benut en dan worden toegevoegd aan de algemene reserves.

Lasten

	Werkelijk 2017	Begroting 2017	Werkelijk 2016
Beheerlasten	€ 935.995	€ 1.082.437	€ 986.621
Activiteitenlasten	€ 3.096.770	€ 2.740.201	€ 3.154.167
Totale lasten	€ 4.032.765	€ 4.122.932	€ 4.140.788

De totale lasten zijn binnen de begroting gebleven en ten opzichte van de begroting € 90.167 lager uitgevallen.

3. Beheerlasten

Beheerlasten zijn kosten die geen onderdeel vormen van de productiekosten. De totale beheerlasten zijn € 146.442 lager uitgekomen ten opzichte van de begroting. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat de personeelskosten lager waren dan begroot en er geen dotatie is gedaan aan de voorziening groot onderhoud (€52.000).

6. Activiteitenlasten

Activiteitenlasten zijn kosten die direct gerelateerd zijn aan de producties. De totale activiteitenlasten zijn € 56.275 hoger uitgekomen ten opzichte van de begroting. Een deel wordt veroorzaakt door meer inhuur van extern personeel. Daarnaast zijn er in verband met de verhuizing extra kosten gemaakt om een demontabel podium te fabriceren die voor repetities in de concertzaal van het Muziekcentrum opgebouwd wordt.

Pensioenregeling

Het pensioen van de medewerkers van de stichting Nederlandse Reisopera en Stichting Artistiek Personeel Nederlandse Reisopera is ondergebracht bij de Stichting Pensioenfonds ABP (Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds). Het pensioen wordt opgebouwd onder de middelloonregeling.

In 2017 heeft ABP een eerste stap op weg naar een structureel hogere premie gezet. De belangrijkste redenen voor de stijging zijn de lage rente en het lagere verwachte rendement de komende jaren. Deze lagere verwachting is meegenomen in de berekening van de premie voor 2017. Ook het feit dat we gemiddeld steeds ouder worden heeft een verhogend effect op de premie. Tot slot hebben de veranderingen in de samenstelling van de actieve deelnemers een klein effect op de premie.

3.6 Resultaatbestemming 2017

Uit paragraaf 3.3 blijkt dat het exploitatieresultaat in het verslagjaar is uitgekomen op € 966.380. Voorgesteld wordt dit resultaat toe te voegen aan het eigen vermogen. Deze toevoeging en mutaties binnen de reserves resulteren in:

Resultaatbestemming

	2017
Toevoeging algemene reserve	€ 252.185
Onttrekking bestemmingsreserve huisvesting NRO	€ -/- 62.486
Toevoeging bestemmingsfonds OCW 2017 - 2020	€ 704.681
Toevoeging overige bestemmingsfondsen	€ 72.000
	<u>€ 966.380</u>

3.7 Ondertekening

De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de directie/bestuurder.

Enschede, 22 maart 2018

N. Mansfield Timans
Algemeen directeur

4 Overige gegevens

4.1 Controleverklaring Mazars Paardekooper Hoffman

Bijgevoegd vindt u de controleverklaring van Mazars Paardekooper Hoffman.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de raad van toezicht van Stichting Nederlandse Reisopera

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2017

ONS OORDEEL

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting Nederlandse Reisopera te Enschede gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit verslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Nederlandse Reisopera op 31 december 2017 en van het exploitatieresultaat over 2017 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven', de bepalingen van en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT) en het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2017-2020.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2017;
2. de exploitatierekening over 2017; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals vermeld in de subsidiebeschikking en het Controleprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020.

DE BASIS VOOR ONS OORDEEL

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen alsmede het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020 en het Controleprotocol WNT 2017. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Nederlandse Reisopera zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

BEPERKING IN VERSPREIDINGSKRING EN GEBRUIK

De jaarrekening is opgesteld voor het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap met als doel Stichting Nederlandse Reisopera in staat te stellen te voldoen aan de vereisten zoals vermeld in de subsidiebeschikking en het Controleprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020. Hierdoor is de jaarrekening mogelijk niet geschikt voor andere doeleinden. De jaarrekening met onze controleverklaring is derhalve uitsluitend bestemd voor Stichting Nederlandse Reisopera en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en dient niet te worden verspreid aan of te worden gebruikt door anderen.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het verslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag en het verslag van de raad van toezicht;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven', de bepalingen van en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT) en het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2017-2020 vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven', de bepalingen van en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT) en het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2017-2020.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN HET BESTUUR EN DE RAAD VAN TOEZICHT VOOR DE JAARREKENING

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven', de bepalingen van en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT) en het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2017-2020. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2017-2020.

In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020, het Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Enschede, 22 maart 2018

MAZARS PAARDEKOOPEL HOFFMAN ACCOUNTANTS N.V.

WAS GETEKEND

G.J.H. Oude Voshaar RA

Bijlage 1. Prestatieverantwoording

Het ministerie van OCW verlangt van de Nederlandse Reisopera een prestatieverantwoording op de aspecten die zijn opgenomen in de zogenoemde speellijstapplicatie. In onderstaande tabel zijn deze aspecten opgenomen met de realisatiecijfers 2017 en de realisatiecijfers van 2016.

Het totaal aantal bezoekers dat staat vermeld onder aantal bezoeken aan openbare voorstellingen bedraagt 50.940. Hiervan zijn 16.500 bezoekers gebaseerd op schattingen. Deze schattingen zijn gebaseerd op waarnemingen ter plaatse door medewerkers van de Nederlandse Reisopera en afstemmingen en vergelijkingen met opgaven van bezoekersaantallen van organisatoren van evenementen.

Prestatieverantwoording 2017

Geaggregeerd overzicht prestatieverantwoording			
	2017 werkelijk	2017 begroot	2016
PRODUCTIES			
Nieuwe producties	12		8
Reprise productie	2		1
Nieuwe Co-productie	2		5
Reprise Co-productie	1		
Totaal aantal producties	17		14
Bezoeken per categorie producties			
Nieuwe Productie	42.694		50.457
Reprise productie	1.112		758
Nieuwe Co-productie	15.813		14.456
Reprise Co-productie	360		
Totaal aantal bezoekers	59.979		65.671
Aantal producties verdeeld over de drie circuits (kleine zaal, midden, grote zaal)			
Grote zaal (> 400 stoelen)	8		9
Midden (> 200 - < 400 stoelen)	7		5
Kleine zaal (< 200 stoelen)	13		10
Totaal aantal producties	28		24
UITVOERINGEN			
Aantal openbare voorstellingen			
Regulier	78		79
Jeugd			
Totaal aantal openbare voorstellingen	78		79
Schoolvoorstellingen			
Waarvan PO schoolvoorstellingen	27		50
Waarvan VO schoolvoorstellingen	7		22
Totaal aantal schoolvoorstellingen	34		72
Totaal aantal voorstellingen (openbaar en school)	112		151

Aantal openbare voorstellingen naar zaalgrootte			
Grote zaal (> 400 stoelen)	48		59
Midden (> 200 - < 400 stoelen)	5		4
Kleine zaal (< 200 stoelen)	25		16
Totaal aantal voorstellingen	78		79
Regionale spreiding van openbare voorstellingen			
Noord	6		3
Oost	37		33
Midden			
West	1		1
Zuid	7		10
Amsterdam	7		10
Rotterdam	2		2
Den Haag	7		4
Utrecht	3		2
Buitenland	8		14
Totaal aantal openbare voorstellingen	78		79
Voorstellingen in standplaats	19		16
Voorstellingen buiten standplaats (in Nederland)	51		49
BEZOEKEN			
Aantal bezoeken aan openbare voorstellingen			
Regulier	50.940		58.193
Jeugd			
Totaal aantal bezoeken aan openbare voorstellingen	50.940		58.193
Waarvan betalend	29.643		34.439
Waarvan niet betalend	21.297		23.754
Bezoeken aan schoolvoorstellingen			
Waarvan PO schoolvoorstellingen	8.829		5.937
Waarvan VO schoolvoorstellingen	210		1.541
Totaal aantal bezoeken aan schoolvoorstellingen	9.039		7.478
Totaal aantal bezoeken aan voorstellingen (openbaar en school)	59.979		65.671
Regionale spreiding van bezoeken aan openbare voorstellingen			
Noord	3.033		1.268
Oost	27.696		29.534
Midden			
West	456		182
Zuid	4.130		4136
Amsterdam	6.301		9.091
Rotterdam	1.468		899
Den Haag	3.480		1.788
Utrecht	2.256		1.170

Buitenland	2.120		10.125
Totaal bezoeken aan openbare voorstellingen	50.940		58.193
Waarvan in standplaats	20.969		23.338
Waarvan buiten standplaats (in Nederland)	27.851		24.730
Overige activiteiten			
Educatieve activiteiten	28		34
Inleidingen en lezingen	36		33
Workshops voor amateurs			
Registraties / adaptaties voor TV	1		
Registraties / adaptaties voor radio	2		4
Registraties / adaptaties voor bioscoop			
Anders/Overige activiteiten (toe te lichten in verslag)*	2		1
Totaal overige activiteiten	75		72

* Betreft bezoek van een afvaardiging van De Maatschappij Twente aan onze doorloop van Don Giovanni in Enschede en een presentatie van Nicolas Mansfield over ons Techtrip Festival en de toepassing van moderne technieken bij een bijeenkomst van Mediabites in Amsterdam.

Uit de tabel blijkt dat we in 2017 met 50.940 bezoeken aan openbare voorstellingen boven de gemiddelde eis van 43.000 bezoeken zijn uitgekomen. Voor wat betreft de bezoeken aan schoolvoorstellingen is een aantal van 9.039 gerealiseerd in 2017 ten opzichte van de gemiddelde eis van 10.000. Hier zullen we de komende jaren meer aandacht aan schenken. Wel vinden we het belangrijk te vermelden dat aan onze educatieve activiteiten 1.201 kinderen hebben deelgenomen. Deze worden niet meegeteld als bezoeker aan een schoolvoorstelling, maar zijn wel degelijk via een educatieve activiteit in aanraking gekomen met de Nederlandse Reisopera. Totaal bereik komt daarmee op 10.240.

Bijlage 2. Governance Code Cultuur

Helder bestuur en zorgvuldig toezicht geven ruimte aan inhoudelijk, integer en zakelijk presteren. De cultuursector heeft al ruim tien jaar zijn eigen governance code. De laatste aanpassing, op basis van opgedane ervaringen, dateert uit 2013. De Governance Code Cultuur biedt een normatief kader voor goed bestuur en toezicht in culturele organisaties. Daarmee laten de verantwoordelijke bestuurders en toezichthouders aan de buitenwereld zien wat de gangbare standaarden zijn voor goed bestuur in de cultuursector.

De code kent 9 principes. Elk principe bevat een aantal aspecten die relevant zijn voor de wijze waarop aan de code invulling wordt gegeven. In de onderstaande tabel zijn de principes en aspecten opgenomen voor de Nederlandse Reisopera. Per aspect is aangegeven of dit wordt toegepast zoals bedoeld. Daar waar dat (nog) niet het geval is wordt aangegeven hoe we dat gaan oppakken.

Governance code cultuur

Principe en aspect	Status	Opmerking
1. Het bestuur is verantwoordelijk voor het in acht nemen van de Governance Code Cultuur		
1.1. De organisatie kent de Governance Code Cultuur en past deze toe.	V	
1.2 De toepassing van de principes van deze code sluit aan bij de doelstelling, aard en omvang van de organisatie.	V	
1.3 De organisatie kan afwijken van een principe of een praktijkaanbeveling. Aard en omvang van de organisatie of aanwezige kennis en ervaring leveren de motieven.	V	
1.4 In het jaarverslag maakt de organisatie melding van toepassing van de code en van eventuele wijzigingen op het gebied van de governance, inclusief het besturingsmodel.	V	
1.5 Op de website geeft de organisatie informatie over de wijze waarop zij de code toepast.	O	De website wordt in 2018 geactualiseerd. Dit was gepland voor 2017, maar vanwege nog te maken keuzes wat vertraagd.
2. Het bestuur kiest het besturingsmodel van de organisatie bewust.		
2.1 De organisatie kiest voor het raad-van-toezicht-model of voor het bestuur-model.	V	
2.2 Tenminste eens in de vier jaar bespreekt zij het eerder gekozen besturingsmodel. Er vindt analyse plaats: Hoe functioneert het model? Wat gaat goed en willen we behouden? Wat kan beter? Wat moet beter? Ligt een ander besturingsmodel meer voor de hand?	O	De keuze is gemaakt in 2010. In 2018 wordt de keuze geëvalueerd.
2.3 Als er aanleiding is om van besturingsmodel te veranderen organiseert het bestuur overleg met betrokken partijen. Het bestuur stelt zo nodig een implementatieplan vast.	V	
2.4 De organisatie zorgt dat haar statuten en reglementen met de code overeenstemmen. Bij wijziging vindt zorgvuldige toepassing van de code plaats.	V	
2.5 Het bestuur is behalve voor de keuze van het besturingsmodel ook verantwoordelijk voor de implementatie ervan.	V	
2.6 De organisatie maakt naar buiten duidelijk kenbaar welk besturingsmodel zij heeft. In haar presentatie hanteert ze de (functie)benamingen die daar bij horen.	V	
3. Het bestuur is verantwoordelijk voor de organisatie. Het bestuur is in- en extern duidelijk over de taken, bevoegdheden en werkwijze.		
3.1 Het bestuur opereert vanuit haar missie en weegt daarbij de belangen van de stakeholders mee.	V	
3.2 Het bestuur is ervoor verantwoordelijk dat de organisatie alle relevante wet- en regelgeving naleeft.	V	

3.3 De organisatie kent een op de instelling toegesneden systeem voor risicobeheersing en controle. Het jaarverslag bericht over de toepassing hiervan.	V	
3.4 Het bestuur is verantwoordelijk voor het onderkennen en beheersen van risico's.	V	
3.5 Het bestuur stelt een bestuursreglement vast. Hierin staat onder meer hoe binnen het bestuur taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn verdeeld. Ook lees je hierin hoe het bestuur als collectief werkt.	O	Vastlegging vindt in 2018 plaats
3.6 Alle voor de organisatie belangrijke beslissingen en strategische documenten worden door het bestuur vastgesteld.	V	
3.7 Leden van het bestuur aanvaarden niet zonder méér nevenfuncties als deze de belangen van de organisatie zouden kunnen raken (zie ook principe 8).	V	
3.8 Het bestuur is verantwoordelijk voor een goede omgang met het medezeggenschapsorgaan en de stakeholders.	V	
3.9 De organisatie maakt het mogelijk dat medewerkers die onregelmatigheden menen waar te nemen deze zonder risico voor hun positie kunnen melden. Zij melden deze bij het bestuur of bij een door het bestuur aangewezen functionaris.	V	
3.10 Als medewerkers onregelmatigheden te melden hebben die het bestuur zelf betreffen dan doen zij dat aan de voorzitter van de raad van toezicht.	V	
3.11 Over informatie en verantwoording aan de raad van toezicht legt het bestuur afspraken qua inhoud en frequentie schriftelijk vast.	V	
3.12 Het bestuur stelt het bestuursreglement vast en legt dit vervolgens ter instemming aan de raad van toezicht voor.	O	Vastlegging vindt in 2018 plaats
3.13 Het bestuur geeft alle informatie die nodig is voor het goed kunnen functioneren van de raad van toezicht. Het bestuur doet dit gevraagd en ongevraagd en tijdig. ('Geen verrassingen' is een belangrijk principe voor de onderlinge relatie.)	V	
3.14 Het bestuur legt belangrijke beslissingen en strategische documenten ter goedkeuring aan de raad van toezicht voor.	V	
4. De raad van toezicht stelt rechtspositie en bezoldiging van het bestuur zorgvuldig vast en is hierover zo open mogelijk.		
4.1 Het bezoldigingsbeleid past bij het karakter van de instelling en stemt overeen met wettelijke voorschriften of subsidievoorwaarden.	V	
4.2 Binnen het kader van dat bezoldigingsbeleid bepaalt de raad van toezicht de bezoldiging van individuele leden van het bestuur. In het bestuur-model bepaalt het bestuur de bezoldiging van individuele leden van de directie.	V	
4.3 Het bestuur geeft in het jaarverslag informatie over het bezoldigingsbeleid van de organisatie, over de bezoldiging en over de duur van de contracten met het bestuur respectievelijk de directie.	V	
5. De raad van toezicht legt zijn taken, verantwoordelijkheden en werkwijze vast en handelt daarnaar.		
5.1 Bij zijn werk laat de raad van toezicht zich leiden door het culturele, economische en maatschappelijke belang van de organisatie.	V	
5.2 De raad van toezicht richt zich op het belang van de organisatie en weegt de belangen af van degenen die bij de organisatie zijn betrokken (de stakeholders).	V	
5.3 In een reglement legt de raad van toezicht onder meer vast: de onderlinge taakverdeling, de werkwijze van de raad van toezicht en de omgang met bestuur/directie.	O	Vastlegging vindt in 2018 plaats.
5.4 Een verslag van de raad van toezicht maakt deel uit van het jaarverslag van de organisatie.	V	
5.5 De raad van toezicht vergadert volgens vastgesteld schema, tenminste tweemaal per jaar, namelijk voor het goedkeuren van jaarplan en begroting én voor de vaststelling van jaarverslag en jaarrekening.	V	
5.6 De raad van toezicht is verantwoordelijk voor zijn eigen functioneren. De raad van toezicht bespreekt zijn functioneren tenminste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van bestuur/directie en bereidt dit zelf voor.	V	

5.7 Ook bespreekt de raad van toezicht tenminste eenmaal per jaar het functioneren van bestuur/directie. Dit bereidt de raad van toezicht buiten aanwezigheid van bestuur/directie voor.	V	
5.8 De raad van toezicht houdt actief op stimulerende en kritische wijze toezicht.	V	
5.9 De raad van toezicht benoemt de externe accountant na advies van het bestuur/directie (zie ook principe 9).	V	
5.10 De raad van toezicht adviseert het bestuur en doet dit op actieve wijze, zowel anticiperend als reflecterend op beslissingen van het bestuur.	V	
5.11 De raad van toezicht kent een vast aantal onderwerpen die in ieder geval tot het toezicht behoren, zoals: realisatie van doelstellingen, strategie, risicobeheer en financieel beleid.	V	
5.12 De raad van toezicht beslist over benoeming, beoordeling, bezoldiging, schorsing en ontslag van het bestuur. Bij het vervullen van (artistieke)bestuursfuncties laat de raad zich extern adviseren.	V	
6. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling: hij waarborgt deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid.		
6.1 De raad van toezicht bestaat uit minimaal drie leden.	V	
6.2 De raad van toezicht moet zó zijn samengesteld dat hij zijn werk naar behoren kan doen.	V	
6.3 Elk lid van de raad van toezicht moet het beleid van de organisatie op hoofdlijnen kunnen beoordelen.	V	
6.4 Daarnaast draagt elk lid met een eigen specifieke deskundigheid bij aan de kennis en expertise waarover de raad van toezicht overeenkomstig zijn profielschets beschikt.	V	
6.5 In zijn samenstelling waarborgt de raad van toezicht diversiteit; in het bijzonder heeft hij daarbij aandacht voor leeftijd, etnische achtergrond en geslacht.	V	
6.6 Herbenoeming van een lid vindt plaats na overweging, ook gelet op actuele omstandigheden en op de profielschets van de raad van toezicht.	V	
6.7 Vacatures in de raad van toezicht worden openbaar gemaakt.	V	
6.8 De organisatie biedt alle leden van de raad van toezicht na hun benoeming een introductie aan in verschillende aspecten die voor de raad van toezicht relevant zijn. Jaarlijks beoordeelt de raad van toezicht in welk opzicht de leden behoefte hebben aan verdieping of verbreding van hun kennis.	V	
6.9 Statutair legt de organisatie de maximale zittingstermijn voor de leden van de raad van toezicht vast. Gebruikelijk is: tweemaal een periode van vier jaar of driemaal een periode van drie jaar.	V	
6.10 Er wordt een zodanig rooster van aftreden opgesteld dat niet te veel leden tegelijk aftreden zonder herbenoembaar te zijn. Het rooster van aftreden is openbaar.	V	
7. De raad van toezicht geeft tevoren aan welke inzet van de leden wordt verwacht en welke eventuele vergoeding daar tegenover staat.		
7.1 Ieder lid van de raad van toezicht wordt geacht voldoende tijd te hebben voor de vervulling van zijn functie; dat waarborgt een goede taakvervulling. Als er geen of slechts een beperkte vergoeding is ontslaat dat leden niet van de plicht tot behoorlijke invulling van hun taak.	V	
7.2 De raad van toezicht stelt een eventuele vergoeding voor zijn leden vast, passend bij het karakter van de organisatie, wettelijke voorschriften en subsidievoorwaarden.	V	
7.3 De raad van toezicht verstrekt in de jaarrekening informatie over de vergoeding aan zijn leden.	V	
7.4 De eventuele vergoeding aan leden van de raad van toezicht is niet afhankelijk van de resultaten van de organisatie.	V	
7.5 De voorzitter van de raad van toezicht bereidt de agenda voor, leidt de vergaderingen, zorgt voor de juiste informatievoorziening en voor zorgvuldige besluitvorming en ziet toe op het goed functioneren van de raad van toezicht.	V	
7.6 De voorzitter: • is namens de raad van toezicht het voornaamste aanspreekpunt voor bestuur/directie;	V	

• initieert de evaluatie van het functioneren van raad van toezicht en bestuur/directie; • ziet er op toe dat de contacten tussen raad van toezicht en bestuur/directie naar behoren verlopen; • speelt in geval van calamiteiten een actieve rol in het informeren van de stakeholders.		
7.7 De organisatie draagt zorg voor de goede ondersteuning van de voorzitter van de raad van toezicht.	V	
7.8 De voorzitter van de raad van toezicht is geen voormalig lid van het bestuur van de organisatie.	V	
7.9 De raad van toezicht kan een van de leden tot 'gedelegeerd lid' benoemen. Dit is van tijdelijke aard. Het gaat om een bijzondere taak die intensiever toezicht en advies en meer geregeld overleg met het bestuur vergt. De delegatie gaat niet verder dan de taken die de raad van toezicht zelf heeft en omvat niet het besturen van de organisatie. De raad van toezicht kan hiervoor een aparte vergoeding verstrekken.	V	
7.10 Delegatie van taken aan één lid doet niets af aan de collectieve verantwoordelijkheid en bevoegdheden van de raad van toezicht. Het gedelegeerd lid blijft lid van de raad van toezicht.	V	
7.11 Als een lid van de raad van toezicht tijdelijk voorziet in het vervullen van een bestuurs-/directiefunctie dan treedt dit lid voor die periode uit de raad van toezicht.	V	
8. Toezichthouders en bestuurders vermijden elke vorm van belangenverstrengeling. De raad van toezicht ziet hier op toe.		
8.1 Ieder lid van de raad van toezicht moet onafhankelijk en kritisch kunnen bijdragen aan de besluitvorming. De raad van toezicht vergewist zich van de onafhankelijkheid van zijn leden. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor de besluitvorming over hoe de instelling met tegenstrijdige belangen om gaat.	V	
8.2 Besluiten over het aangaan van transacties of relaties waarbij tegenstrijdige belangen kunnen spelen behoeven vooraf goedkeuring van de raad van toezicht.	V	
8.3 Als een lid van de raad van toezicht of het bestuur een nevenfunctie aanvaardt die gezien de aard of het tijdsbeslag van betekenis is voor zijn functioneren vraagt hij vooraf goedkeuring van de raad van toezicht.	V	
8.4 Een lid van de raad van toezicht of bestuur treedt niet in concurrentie met de organisatie; • neemt van de organisatie geen schenkingen aan of bedingt deze voor zichzelf of zijn naasten; • verschaft zichzelf geen ongerechtvaardigd voordeel ten laste van de organisatie; • benut geen zakelijke kansen die de organisatie toekomen voor zichzelf of zijn naasten.	V	
8.5 Het reglement van de raad van toezicht bevat regels over het omgaan met tegenstrijdige belangen bij leden van de raad van toezicht, het bestuur en de externe accountant.	O	Vastlegging vindt in 2018 plaats
8.6 Als sprake is van een (mogelijk) tegenstrijdig belang meldt de betreffende persoon dit direct aan de voorzitter van de raad van toezicht en hij geeft daarbij alle relevante informatie. Buiten zijn aanwezigheid neemt de raad van toezicht hierover dan een standpunt in. Of daadwerkelijk sprake is van tegenstrijdig belang is aan het oordeel van de raad van toezicht. Wanneer zich op dit punt kwesties voordoen is de raad van toezicht hier naar buiten toe open over.	V	
8.7 Een lid van de raad van toezicht of bestuur neemt niet deel aan discussie en besluitvorming over zaken waarin hij een tegenstrijdig belang heeft.	V	
8.8 Goedgekeurde besluiten waarbij sprake is van tegenstrijdige belangen komen, met toelichting, in het jaarverslag te staan.	V	
8.9 De organisatie verstrekt aan leden van de raad van toezicht of bestuur geen persoonlijke leningen, garanties en dergelijke.	V	
8.10 Het jaarverslag vermeldt nevenfuncties van de leden van de raad van toezicht en het bestuur.	V	

9. Het bestuur is verantwoordelijk voor financieel beleid en risicobeheer door sluitende interne procedures en externe controle.		
9.1 Het bestuur is verantwoordelijk voor de opgemaakte financiële verslagen. In het raad-van-toezicht-model ziet de raad van toezicht er op toe dat dit volgens de afgesproken normen gebeurt.	V	
9.2 De raad van toezicht benoemt de externe accountant en stelt diens beloning vast; dit op basis van advies van het bestuur. In het bestuur-model benoemt het bestuur de externe accountant, al dan niet op advies van de directie en stelt het bestuur de beloning vast.	V	
9.3 Benoeming van de externe accountant geldt voor een periode van maximaal vier jaar. Herbenoeming is steeds voor een periode van maximaal vier jaar mogelijk. Dit betekent ook dat er tenminste eens in de vier jaar een grondige beoordeling plaats vindt en dat deze wordt besproken in de raad van toezicht. De belangrijkste bevindingen komen in het jaarverslag te staan.	V	
9.4 Jaarverslag, jaarrekening en andere financiële rapportages vragen zorgvuldige interne procedures. Het bestuur zorgt voor het opstellen en handhaven van de regels. In het raad-van-toezicht-model ziet de raad van toezicht toe op het naleven hiervan.	V	
9.5 De raad van toezicht beoordeelt of en hoe de externe accountant wordt betrokken bij financiële berichten anders dan de jaarrekening. In het bestuur-model is dit aan het bestuur.		
9.6 De externe accountant brengt ten minste eenmaal per jaar aan de raad van toezicht respectievelijk het bestuur verslag uit van zijn bevindingen. De raad van toezicht kan hem bevragen over de getrouwheid van de jaarrekening.	V	
9.7 Jaarlijks rapporteert het bestuur aan de raad van toezicht over de relatie met de externe accountant en eventuele ontwikkelingen daarin. Mede op grond hiervan besluit de raad van toezicht over voortzetting van de relatie met de externe accountant. In het bestuur-model beslist het bestuur, desgewenst op advies van de directie.	V	
9.8 De externe accountant krijgt geen opdrachten vanuit de organisatie die zijn onafhankelijke controle in gevaar zouden kunnen brengen. Zijn er andere dan controle-opdrachten dan laat de accountant dit aan de raad van toezicht respectievelijk het bestuur weten.	V	

Bijlage 3. Tussenrapportage regeling Kader Culturele instellingen Overijssel

Gegevens aanvrager

Naam organisatie: Nederlandse Reisopera

Datum ontvangst beschikking: 17 februari 2017

Zaaknummer: 4042343

Op welk jaar heeft deze tussenrapportage betrekking? 2017

Uitvoering kernactiviteiten en overige activiteiten

Ligt de uitvoering van uw kernactiviteiten en de afspraken die wij met u hebben gemaakt over de overige activiteiten, inhoudelijk op koers?

☒ ja
☐ nee

Zo nee, wat is hiervan de reden?

Ligt de uitvoering van uw kernactiviteiten en de afspraken die wij met u hebben gemaakt over de overige activiteiten, financieel op koers?

☒ ja
☐ nee

Zo nee, wat is hiervan de reden?

Bestaat er aanleiding om de in de beschikking opgenomen afspraken te willen herzien:

☐ ja
☒ nee

Zo ja, wat zou u willen herzien en waarom?

Voortgang Kernactiviteiten (zie verleningsbeschikking)

Graag voor zover mogelijk puntsgewijs opsommen

Activiteiten	Omschrijving stand van zaken	Op koers? Ja/nee
1. "Glaub, es gibt ein Auferstehen"	Uitvoering 1 ^e jaar 2017	Ja

Voortgang Overige activiteiten

(motie Faal-Takak) voor zover passend bij uw kernactiviteiten

Overige activiteiten	Omschrijving stand van zaken	Op koers? Ja/nee
----------------------	------------------------------	------------------

Samenwerking	Orkest van het Oosten Wilminktheater en Muziekcentrum Enschede	Ja
1. Benoem uw belangrijkste samenwerkingspartners tot nu toe:	Concordia Kunst en Cultuur Jeugdtheater Sonnevank Zwolse Theaters Kaliber Kunstenschool Alle partners van de toekomstige stedelijke regio	
2. Geef aan hoe heeft u de netwerkfunctie heeft vormgegeven:	Regelmatig overleg, gezamenlijke doelstellingen definiëren en uitvoeren.	
Maatschappelijke- en publieksbijdrage	Verschillende doelgroepen waaronder volwassenen, jong volwassenen en kinderen, waaronder veel first time users. Professionals en amateurs.	
1. Welke publieksdoelgroep is door uw organisatie bereikt:		
2. Geef aan op welke wijze deze groep is bereikt:	Diverse marketingactiviteiten en via basis- en middelbare scholen.	
3. Omschrijf de wijze waarop uw organisatie een (nieuw) publiek heeft bereikt:	Hoge kwaliteit, veel aandacht voor social media, laden van laagdrempeligheid, gezamenlijke inspanning met theaters, co-productie met Scapino Ballet Rotterdam	
4. Geef aan hoe u het publiek online heeft bereikt:	Website, Facebook, Twitter. Meer inzet van visueel materiaal.	
Educatie en talentontwikkeling	Zie jaarverslag hoofdstuk educatie vanaf pagina 16.	
1. Geef aan hoe uw organisatie zich heeft ingezet voor educatie en talentontwikkeling op- en buiten scholen:		
2. Op welke wijze heeft uw organisatie activiteiten ontplooid voor het aantrekken en begeleiden van nieuw talent:	Interne medewerkers is ruimte gegeven door te groeien en zich te ontwikkelen. Aannee van werkstudenten en stagiaires. Kleine producties voor jong talent, waaronder La bohème van Puccini.	
3. Benoem de doelgroepen die u heeft bereikt:	Basisonderwijs, middelbaar onderwijs, ROC (dmv stage decorbouw), HBO (werkstudenten) en diverse solisten en artistiek teams door middel van kleine productie voor jong talent.	
4. Hoe heeft uw organisatie de verbinding tussen professionals en amateurs gelegd:	Uitvoering van de meezing Messiah in Carré. Deelname van amateur orkest, studentenorkest van de VU, professionele dirigent, koor en organisatie, deelname van 1.200 amateurzangers.	
Provinciale uitstraling	Alle premières in het Wilminktheater in Enschede, deelname aan Kunst in het Volkspark in Enschede, opera lunches in Enschede, voorstellingen in Zwolle, verhuizing naar binnenstad van Enschede.	
1. Op welke wijze heeft uw organisatie activiteiten in Overijssel gerealiseerd:		
2. In welke regio/gemeenten hebben deze activiteiten plaatsgevonden:	Zie boven. Daarnaast landelijke spreiding.	

3. Welke binding heeft uw organisatie met middelgrote en kleine Overijsselse gemeenten gerealiseerd:	We hebben een intensieve binding met de gemeente Enschede. Daarnaast investeren we in de gemeenten waar voor ons belangrijke theaters gevestigd zijn. Alle producties zijn ook in Zwolle te zien.
4. Op welke manier(en) heeft u de zichtbaarheid van uw organisatie en/of activiteiten vergroot:	Meer aandacht naar corporate marketing. Daarnaast aanstellen van een manager commercie die het netwerk binnen de gemeente Enschede en de gemeenten daaromheen versterkt. Met als resultaat vanaf 2018 een hoofdsponsor, zijnde TKH uit Haaksbergen.
Eigen inkomstennorm voor zover van toepassing op uw instelling*	In de verleningsbeschikking is opgenomen dat voor uw instelling een eigen inkomstennorm geldt. Deze inkomstennorm geeft middels een percentage de verhouding weer tussen de eigen inkomsten en de structurele subsidie.
Kunt u aangeven of de afspraken met betrekking tot de eigen inkomstennorm voor uw instelling op koers liggen en kunt hierop een toelichting geven?	De afspraken voor de eigen inkomstennorm zijn gelijk als van het Rijk. 23,5% over de periode 2017-2020. Voor 2017 is een eigen inkomsten percentage behaald van 23,8%. Wij hebben er alle vertrouwen in dat we gaan voldoen aan de gemiddelde eigen inkomstennorm voor 2017-2020.

